

Kulturliv og frivillighet som integreringsarena

i Vestnes kommune

Møre og Romsdal
fylkeskommune

Vestnes
kommune

VESTNES
KULTURSKULE

BIBLIOTEKET
VESTNES

KUN

Kulturliv og frivillighet som integreringsarena i Vestnes kommune

Marte Taylor Bye og Karin Hovde, KUN

Innhold

Forord:	4
Sammendrag	4
Innledning	6
Innvandring og befolkningsutvikling i Vestnes	8
Kategorier av innvandrere	9
Konsekvenser for kommunen	10
Plan for integreringsarbeid i Vestnes.....	11
Hva skal til for at innbyggerne i Vestnes deltar, trives, og ønsker å bli?	12
Kultur, frivillighet og integrering.....	13
Frivillighetens betydning for integrering	13
Innvandrerens deltakelse i frivillighet og lokale møteplasser	14
Metode og materiale	16
Intervjuer med innvandrere i Vestnes	17
Utvalg	17
Hva synes innvandrere i Vestnes om kommunen?.....	17
'Den første'.....	19
Tanker om integrering og samfunnsdeltakelse	20
Språk og språktreningsarenaer	22
Informasjon.....	23
Fritid og fritidsaktiviteter	24
Hva med dem som ikke deltar?	26
Kommune, frivillighet og næringsliv	28
Kulturenheten.....	28
Bibliotek	29
Kulturskole	29
Frivilligsentralen.....	30
Skole og barnehage.....	31

NAV	32
Enhet for kvalifisering og integrering.....	33
Frivilligheten	33
Arbeidsgivere	35
Samarbeid	36
Likeverdige offentlige tjenester	37
Lederansvar.....	39
Brukerinnflytelse.....	40
Kompetanse	40
Tilgang.....	41
Informasjon.....	42
Anbefalinger.....	44
Nettverk	44
Tilbud om kontaktperson.....	44
Støtte til innvandrernettverk	45
Informasjonstilrettelegging.....	45
Utnytte arenaer som finnes for å spre informasjon	46
Støtte til frivilligheten	47
Utvikling av uformelle møteplasser	47
Arbeidsgivere	47
Gratis norskopplæring	48
Videreutvikling av tjenestene	48
Samarbeid om inkludering av innvandrere.....	49
Referanser	54
Vedlegg 1: Mal for informasjon om kultur og fritid	56

Forord:

Denne rapporten er skrevet på oppdrag av Vestnes kommune, med støtte fra kommunen og fra Møre og Romsdal fylkeskommune. Vi vil takke alle som har stilt opp på intervju, uten dere hadde det ikke blitt noen rapport! Vi vil og takke Karianne Bergset Austnes på frivilligsentralen for rekruttering og tilrettelegging av timeplanen i en hektisk uke med intervjuer i Vestnes. Takk også til deltakerne i referansegruppa for gode innspill og diskusjoner!

Sammendrag

Vestnes kommune ønsket et kunnskapsgrunnlag for å komme fram til hvordan de kan jobbe videre med integrering, med frivillighet og kulturaktiviteter som utgangspunkt. Denne rapporten er basert på intervjuer med innvandrere, frivillige organisasjoner, kommuneansatte og representanter fra næringslivet, og viser muligheter og hindringer for innvandreres deltakelse i frivillighet og kulturelle aktiviteter i kommunen.

Vi ser at frivillig innsats fordrer at deltakere er orientert om hvilket tilbud som finnes, at de ser nytte og mening i aktiviteten for sin egen del, at de har tid og mulighet, og at de selv prioriterer å delta. De ulike innvandringsgrunnene gir ulike rammevilkår og ulike muligheter for integrering, men alle innvandrerne mener at å lære språket, å delta i aktiviteter og å delta på ting som skjer i kommunen er viktig for å bli integrert. Både mangel på informasjon og mangel på nettverk er faktorer som hindrer deltakelse i frivillighet og kulturelle aktiviteter. En viktig inngang er gjennom barnas aktiviteter, og flere har fått kjennskap til frivillige organisasjoner gjennom frivilligsentralen, voksenopplæringa eller gjennom flyktningguider. Flere understreker at det å bli invitert personlig av noen du kjenner kan bidra til å senke terskelen for å delta på nye arenaer for første gang.

Flere av dem som oppgir at de ikke har tid til organiserte aktiviteter i tillegg til jobb, barn og deres fritidsaktiviteter, understreker samtidig at de ønsker seg en sosial arena hvor man kan møte opp når man vil, uten å forplikte seg til å binde opp visse tidspunkt. Her etterlyser flere utendørs fellesrom, eller cafeer som er åpne på kveldstid, gjerne med lavterskelaktiviteter som fotballpub eller kviss. Det eksisterer flere etnisk baserte grupper med bånd til opprinnelseslandet, disse utgjør mer eller mindre formaliserte strukturer og mottaksapparat for nye landsmenn som flytter til kommunen. Denne typen organisasjoner og nettverk kan også fungere som et kontaktpunkt for kommunen og andre organisasjoner, forutsatt at de er kjent og at det finnes arenaer for å møtes.

Det er et mål i kommuneplanen å utnytte mulighetene som ligger i frivillighet og kulturaktiviteter som arena for integrering i lokalsamfunnet, og kulturenheten har hovedansvaret for å følge opp denne målsettingen. Vi har kartlagt hvilket arbeid som gjøres i kommunen gjennom intervjuer med

frivilligsentralen, biblioteket, skole, voksenopplæring, fokusgruppeintervju med ledere fra ulike tjenesteenheter og med frivillige organisasjoner, samt representanter fra næringslivet. Vi har gjennom disse sett på hvordan likeverdige offentlige tjenester kan fungere som et rammeverk for kommunens arbeid med å yte gode tjenester til alle sine innbyggere. Dette kan også overføres til frivillige organisasjoners arbeid med å rekruttere mangfoldig og utvikle seg i takt med endringer i befolkningen. Når det gjelder samarbeid i kommunen er dette mye opp til den enkelte enheten, og mye av arbeidet som gjøres i dag er først og fremst rettet mot flyktninger og elever på voksenopplæringen. Det finnes noen felles møtepunkter som med fordel kan videreutvikles. Det kan være behov for å nå ut på flere arenaer og opprette flere kanaler for å i større grad også nå fram til arbeidsinnvandrere og ekteskapsinnvandrere i kommunen.

Analysen avsluttes med forslag til tiltak kommunen, ulike tjenesteenheter og frivilligheten kan gjennomføre for å bidra til et inkluderende lokalsamfunn hvor alle innbyggere deltar. Disse tiltakene retter seg mot mobilisering og organisering av sosiale nettverk, språkopplæring, målrettet rekruttering i frivillige organisasjoner, uformelle møteplasser, informasjonstilrettelegging og brukermedvirkning.

Innledning

Vestnes lyste i 2017 ut et anbud på et kunnskapsgrunnlag med formål å gi innspill til kommunens videre arbeid med integrering. For å snu en trend med utflytting, og bidra til at de som kommer til Vestnes deltar og trives i samfunnet, ønsket kommunen å se nærmere på hvordan de kan jobbe videre med integrering, med frivillighet og kulturaktiviteter som utgangspunkt. Denne rapporten er basert på intervjuer med innvandrere, frivillige organisasjoner, kommuneansatte og representanter fra næringslivet, og har som overordnet målsetting å kartlegge muligheter og hindringer for innvandreres deltakelse i frivillighet og kulturelle aktiviteter i kommunen.

Enten det gjelder kommunale tjenesteenheter som skal yte tilpassede tjenester, eller frivillige organisasjoner som skal utvikle aktiviteter for og med medlemmer med innvandrerbakgrunn, kreves motivasjon for å jobbe med mangfold, kanaler for brukermedvirkning, forkunnskap om målgruppen og gode verktøy for å tilpasse sin virksomhet til ulike brukerbehov. En helhetlig tankegang og samarbeid mellom ulike sektorer er altså viktige forutsetninger for å sikre god integrering.

Som mange andre kommuner i regionen, og i Distrikts-Norge forøvrig, er Vestnes avhengig av innvandrere for å holde folketallet oppe og for å dekke behovet for arbeidskraft. I fylkesplanen til Møre og Romsdal 2017-2020 er integrering en av tre overordnede prioriteringer sammen med omstilling og attraktive bo- og arbeidsmarkedsregioner. Kultur er en av tre innsatsområder. Det er flere gode grunner til å velge å se nærmere på kultur og frivillighet i forbindelse med inkludering. Frivillig arbeid, medlemskap i organisasjoner og kulturaktiviteter kan være verdifulle arbeidsverktøy for integrering og samfunnsdeltakelse for innvandrere, men deltakelse og representasjon på disse arenaene kan også betraktes som et mål i seg selv. For den enkelte innvandrere handler det om å ha mulighet til å bruke sine evner, dyrke egne interesser, delta i samfunnet, ha tilgang til uformelle sosiale nettverk og føle tilknytning til stedet der du bor. For kommunen og frivilligheten handler det om å bygge gode, trygge lokalsamfunn som forebygger utenforskap, og om å utnytte ressursene som finnes i alle grupper i befolkningen.

Målet med denne rapporten er å gi et kunnskapsgrunnlag om kulturliv og frivillighet som integreringsarena i Vestnes kommune, og å gi anbefalinger til kommune og frivillighet for hvordan videreutvikle arbeidet med å inkludere innbyggere med innvandrerbakgrunn i sin virksomhet.

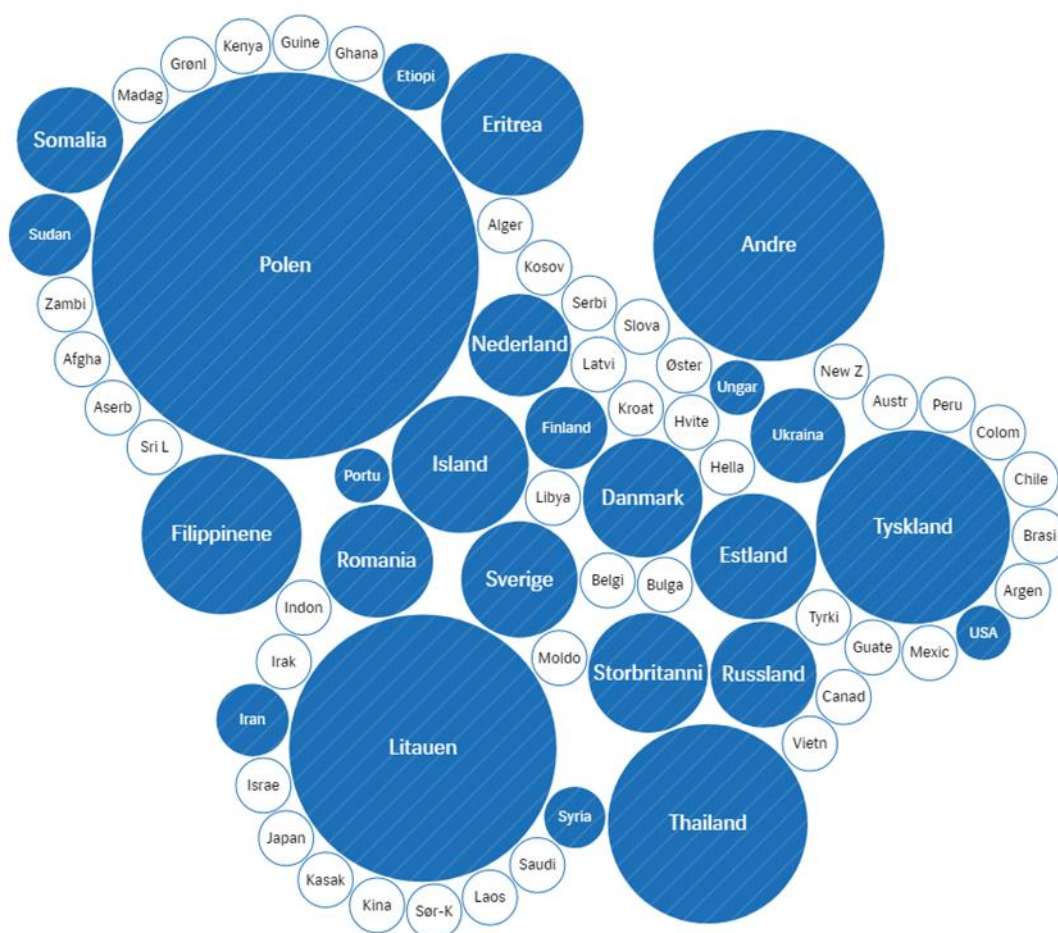
Spørsmål vi ønsker å besvare er:

- Hvilke muligheter og hindringer ser innvandrerne i Vestnes kommune selv for å delta i lokalt kulturliv og frivillighet?

- Hvilket integreringsarbeid gjøres i Vestnes for å sikre likeverdige tjenester og en inkluderende frivillighet, og hvordan dette kan videreutvikles?
- Hvordan kan kommune, frivillige lag og bedrifter best samarbeide om inkludering av innvandrere gjennom kulturelle aktiviteter og frivillighet? Samtidig som denne rapporten handler om frivillighet og kultur, mener vi at den har overføringsverdi også til andre områder, som arbeidsliv og tjenesteproduksjon utover kulturenheten. Gode tjenester tilpasset ulike brukergrupper er også en forutsetning for integrering og muligheten til å delta i samfunnet. Vi kommer derfor også til å inkludere likeverdige offentlige tjenester som tema i vår analyse.

Innvandring og befolkningsutvikling i Vestnes

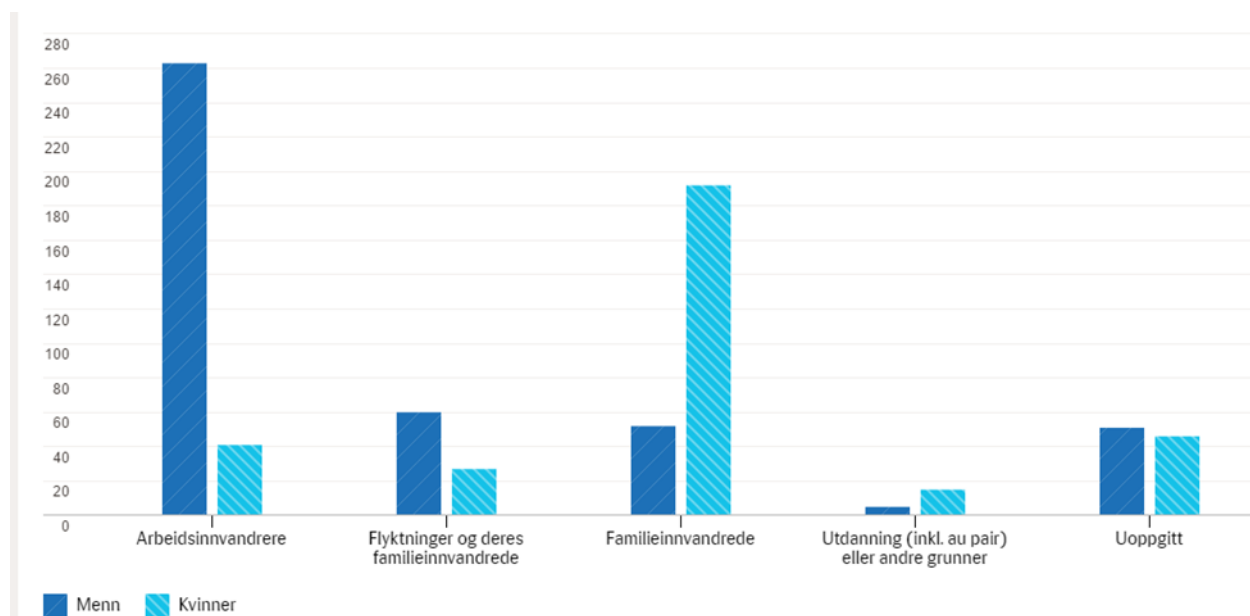
I Vestnes utgjorde innvandrere i 2016 11,4 prosent av de nær 6600 innbyggerne, og kommunen ligger dermed noe under landsgjennomsnittet på 13,8 prosent (SSB, 2016). Innvandringen bidrar til å opprettholde folketallet, men selv med en registrert innvandring på 89 i 2016, er det nettoutflytting fra kommunen på 37 personer samme år (SSB, 2016 <https://www.ssb.no/kommunefakta/vestnes>). Det er en trend med en svak befolkningsnedgang. Samtidig er ikke 2016 representativt, da en del av den registrerte nettoutflyttingen dette året skyldes at asylmottaket ble lagt ned.

Tabell 1 Antall personer med innvandrerbakgrunn i Vestnes, etter opprinnelsesland 2016 (IMDI)

Med over 70 nasjonaliteter representert i befolkninga er det absolutt grunn til å si at Vestnes er en internasjonal kommune. Vi ser at innvandringen er størst fra europeiske land. Kommunen har rundt 200 innbyggere med polsk bakgrunn. Deretter kommer Litauen (95), Thailand (53), Tyskland (50), Filippinene (34) og Eritrea (27).

Kategorier av innvandrere

Tabell 2 Antall innvandrere etter innvandringsbakgrunn og kjønn i Vestnes, 2016. (IMDi)

Mens hovedgrunnen for innvandring til Norge på 1990-tallet var flukt, har arbeidsinnvandring fra EØS-land tatt over som vanligste innvandringsgrunn siden 2004 (Søholt, Tronstad og Vestby, 2015). Kanskje overraskende for noen, er den typiske innvandrer til Norge i dag en mann som kommer fra Polen for å arbeide. **Arbeidsinnvandring** utgjør også i Vestnes den vanligste innvandringsbakgrunnen, med i alt 300 arbeidsinnvandrere som er registrert bosatt i kommunen. I tillegg kommer midlertidig ansatte arbeidsinnvandrere, som ikke telles med i befolkningsstatistikken. At kommunen har så stor andel arbeidsinnvandring henger sammen med næringslivet i kommunen. Det preges av verftsindustri som trenger ekstra bemanning i perioder med høy aktivitet, og da benytter innleiefirma som i stor grad har ansatte fra utlandet.

Familieinnvandrede utgjør den nest største gruppen. Her finner vi både personer som har kommet til kommunen gjennom gjenforening med ektefelle som er arbeidsinnvandrer, og personer som har kommet til Norge gjennom ekteskap med nordmenn.

Flyktninger inklusive deres familier utgjør totalt 87 personer, som er bosatt etter 2013. Fra 2010 hadde Vestnes også asylmottak med 160 mottaksplasser, men dette ble lagt ned i slutten av 2016.

Kategorien **uoppgitt** omfatter ikke-nordiske statsborgere som har flyttet til Norge før 1990.

Konsekvenser for kommunen

Som mange kommuner i distriktet, ser man i Vestnes en tendens til at yngre innbyggere flytter ut av kommunen. I tillegg til at Vestnes er avhengig av innvandring for å holde folketallet oppe, representerer innvandrerne i kommunen en attraktiv gruppe for kommunen i og med at majoriteten befinner seg i aldersgruppen 30-54 år. Innvandrerne er gjerne i reprodusiv alder, og i en livssituasjon hvor mange velger å etablere seg for en lengre tidsperiode. Det er i underkant av 50 barn med innvandrerbakgrunn i kommunen, noe som også har betydning for opprettholdelse av tjenestetilbud som barnehage og skole i grendene. Innvandrerne bringer også med seg kompetanse, utdanning og arbeidserfaring, som er en potensiell ressurs for både kommune, frivillighet og arbeidsliv.

Samtidig som andelen arbeidsinnvandrere er høy er det samlet sett lavere sysselsettingsgrad blant innvandrere i kommunen enn gjennomsnittet blant alle innbyggere. Dette er på linje med nasjonale statistikker. Forskning på overkvalifisering blant innvandrere i regionen viser dessuten at en stor andel innvandrere med høy utdanning er ansatt i en jobb de er overkvalifisert for, eller hvor de ikke får brukt utdannelsen sin. Dette gjelder om lag 25 prosent av innvandrerbefolkningen, mot 2-3 prosent av personer med norsk bakgrunn (Søholt, Tronstad og Vestby, 2015). Det er også flere personer med innvandrerbakgrunn som lever i husholdninger med vedvarende lavinntekt enn blant den øvrige befolkningen, henholdsvis 17 mot 7 prosent¹. Vestnes ligger rett under landsgjennomsnittet for barnefattigdom, som er på 10%. Det vil si at 111 barn i kommunen lever i husholdninger med vedvarende lavinntekt², og det vil være naturlig å anta at en del av disse barna har foreldre med innvandrerbakgrunn.

Vi ser at det særlig blant arbeidsinnvandrere er en overvekt av menn. Mannsdominansen er sterkest blant arbeidsinnvandrere, med 86 prosent menn. I tillegg kommer ansatte i innleiefirma, som også stort sett er menn. Familieinnvandrede er den eneste gruppen hvor det er flest kvinner. Dette innvandringsmønsteret bidrar til å opprettholde et kjønnsdelt arbeidsliv i kommunen, med mannsdominans innenfor industri og en majoritet av kvinnelige ansatte innen helse og sosial. Et kjønnsdelt lokalt arbeidsliv kan igjen virke selvforsterkende, ved at unge kvinner som vokser opp i kommunen ser færre muligheter på arbeidsmarkedet i kommunen enn menn, og dermed velger å ikke flytte tilbake til kommunen etter endt utdanning (Hovde og Almli, 2008). Møre og Romsdals folketallsprognoser viser en forventet svakt synkende kvinneandel i fylket fram mot 2030³.

¹ <https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/K1535>

² https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnefattigdom/?region=K1535

³ <http://fylkesstatistikk.mrfylke.no/fs2016/demografi16/folketalsframskriving-og-eldre>

Plan for integreringsarbeid i Vestnes

Integreringsarbeidet i Vestnes er forankret i kommuneplanens samfunnsdel. Det overordna framtidsbildet er at kommunen skal være «Eit internasjonalt samfunn, der alle trivs» Denne målsettingen utdypes i et eget fokusområde: det internasjonale Vestnes. Innholdet i fokusområdet er gjengitt i sin helhet under:

At Vestnes kommune har auke i folketalet skjer mykje på grunn av arbeidsinnvandring, asylsøkarar som ventar på bustadkommune og busette flyktningar. Som eksempel har over 10 % av barnehageungane foreldre med utanlandsk opphav og 20 % av nyfødde i 2012 hadde minoritetsspråklege foreldre. Dette mangfaldet må vurderast som ein ressurs i staden for eit problem. Sett på spissen kan det seiast at "Utan innvandring stoppar Vestnes."

For å sikre ei god samfunnsutvikling er det nødvendig å sørge for god integrering av utanlandske innbyggjarar. Arbeid, språk og god forståing og respekt for norsk kultur og historie er viktigast. Frivillige organisasjonar og kulturaktivitetar kan også vere ein døropnarar til deltaking i lokalsamfunnet og viktige arenaer for integrering, saman med folkehelsearbeidet i kommunen. Vestnes kommune har eit godt utgangspunkt med god kompetanse i språkopplæring både i skulen og ved Vaksenopplæringa.

Mål og strategiar:

- 1. Arbeid er viktigast. Vestnes kommune skal derfor ha eit godt samarbeid med næringslivet for å lykkast med å få busette flyktningar i arbeid.***
- 2. Vestnes kommune har som mål å få 80 % av busette flyktningar i arbeid etter at introduksjonsprogrammet er avslutta.***
- 3. Vestnes kommune skal vere ein attraktiv plass å bu for alle, og ein stad med trivsel og engasjement.***
- 4. Vestnes kommune skal jobbe heilskapleg for å sikre ei god integrering av alle innbyggjarane i kommunen. Kommunen skal i dette arbeidet spele på lag med næringslivet.***
- 5. Opplæring i norsk språk, kultur og samfunn er det mest effektive tiltaket for god integrering***
- 6. Kultur, frivillige og folkehelsearbeidet er andre sentrale verkemiddel i dette arbeidet.***

Samtidig som planen vektlegger å sikre en god integrering av alle innbyggere med innvandrerbakgrunn, er det er flyktninger som spesifikt løftes fram i planen. Det er også denne gruppen kommunen har flest lovpålagte oppgaver ovenfor, og som kommunen mottar støtte for å integrere. På samme tid er det, som vi har sett, arbeidsinnvandrere og familieinnvandrere som er de største innvandregruppene i kommunen.

Hva skal til for at innbyggerne i Vestnes deltar, trives, og ønsker å bli?

Årsaker til at man trives der man bor er sammensatte. Det kan være vanskelig å isolere hvilke faktorer som gjør at folk ønsker å fortsette å bli boende hvor de er, men vi vet noe om ulike flyttemotiver. En undersøkelse fra Haram tar for seg hvilke grunner nordmenn og innvandrere oppgir for å ønske å flytte til, og hva som gjør at de ønsker å flytte fra kommunen (Tronstad, 2015). Haram har noe høyere folketall enn Vestnes, men lignende innvandringsmønster. Undersøkelsen viser at eget eller ektefelles arbeid var det viktigste motivet for å flytte til kommunen, fulgt av henholdsvis 'flyttet med familie', flyttet til familie som allerede var bosatt i kommunen, tilgang på bolig, og natur- og friluftsmuligheter. På samme måte er arbeid også årsaken som oftest oppgis som motiv for ønske om å flytte ut av kommunen, enten respondentene har innvandrerbakgrunn eller ikke. Dette er i tråd med prioriteringen som er gjort i Vestnes' kommuneplan, hvor arbeid tillegges stor vekt. I begge gruppene er det også mange som vektlegger ønsket om å flytte til et større sted. Av andre flyttemotiver er det flere respondenter med innvandrerbakgrunn enn uten, som svarer at de vil flytte på grunn av barns utdanningsmuligheter eller fordi de mener de vil bli mer inkludert et annet sted. Ni prosent av begge grupper ønsker å flytte for bedre å få brukt egen kompetanse. Tronstad finner videre at tilknytning til lokalsamfunnet og det å ha norske venner øker sannsynligheten for at innbyggere med innvandrerbakgrunn ønsker å bli boende i kommunen, også dette er i tråd med Vestnes kommunes prioriteringer i samfunnsplanen, som løfter fram kultur og frivillighet som viktige virkemiddel for integrering.

Noen av de samme forklaringene finner vi i rapporten 'Derfor blir vi her – innvandrere i distrikts-Norge'. Her oppgir innvandrere at de viktigste grunnene til å flytte er barns skole og utdanning, flytte nærmere familie eller venner, at stedet ble for lite, og at storbyen har høy status blant enkelte innvandrergrupper, muligheter for å praktisere egen religion og større nettverk av folk med samme kultur andre steder, samt muligheter for arbeid og å få brukt egen kompetanse.

En fersk rapport om arbeidsinnvandring på Vestlandet viser til at mens rundt 50 prosent av arbeidsinnvandrere til regionen fra nye EU-land bosetter seg permanent, er det tilsynelatende få eller ingen kommuner som kan vise til målrettede strategier for arbeid med integrering av arbeidsinnvandrere i lokalsamfunnet (Båtevik et al, 2017). Dette knyttes både at kommunen ikke har særskilte lovpålagte oppgaver ovenfor denne gruppen i samme grad som for flyktninger, og til en rådende oppfatning om at dette stort sett dreier seg om innbyggere som bor i kommunen midlertidig. Man kan dermed tenke seg at et mer målrettet arbeid fra kommunens side kan være med og bidra til at andelen som velger å etablere seg øker, noe som også vil kunne være til fordel for industrien. Forskning viser dessuten at det å være i jobb ikke nødvendigvis later til å være en garanti for at man er godt integrert i samfunnet. En spørreundersøkelse gjort blant arbeidsinnvandrere i

regionen viser at det er mye bruk av fremmedspråk på arbeidsplassen, og at godt over halvparten oppgir at de ikke omgås sine norske kolleger på fritiden (Hellen, 2015). Det kan dermed finnes et potensial for videreutvikling av arbeidet for å gjøre regionen mer attraktiv som bosted på lengre sikt også for de største gruppene med innvandrere.

Kultur, frivillighet og integrering

Å føle tilknytning til lokalsamfunnet er forbundet med å ha et lokalt sosialt nettverk og å være med på arrangementer og ting som skjer i kommunen. Kommunen kan ikke alene stå ansvarlig for at innvandrere får en god start i lokalsamfunnet. Det har alle innbyggerne et ansvar for, som enkeltindivider og som samfunn. Noen grupper møter man i kraft av sin rolle, som kollega eller som forelder. Frivillig arbeid kan også gi nettverk og økt kontaktnett, og frivillige organisasjoner er en sentral inngangsport til samfunnsdeltakelse.

Frivillighetens betydning for integrering

Mange ser på frivillighetskulturen som noe særnorsk. I følge Frivillighet Norges nettsider tilsvarer frivillig innsats i Norge årlig 147 800 årsverk, og 61 prosent av befolkningen over 16 år bidrar med arbeid i frivillige organisasjoner. Flere menn enn kvinner er frivillige, og det er flest i aldersgruppa 35-49 år som deltar. Samtidig som frivilligheten involverer et mangfold av ulike samfunnsgrupper, er sannsynligheten for at du deltar i frivillighet økende både med inntekts- og utdanningsnivå, og det er flere gifte enn ugifte som er aktive som frivillige (Folkestad, Christensen, Strømnes og Selle, 2015).

IMDi argumenterer for at frivillighet er viktig for integreringsprosessen av flere grunner; at det kan bygge tillit og gi følelse av tilhørighet, at det er en forutsetning for et velfungerende lokaldemokrati, og at det har en rekke positive effekter på folkehelsen, gjennom å forebygge fysiske og psykiske sykdommer (IMDi, 2014). Innvandrere som har kontakt med majoritetsbefolkningen og deltar i organisasjoner har mye større sjanse for å være i jobb enn innvandrere uten nettverk (Søholt, Tronstad og Vestby, 2015). Omvendt er også arbeidsplasser arena for rekruttering til lokalt organisasjonsliv. Søholt et al (2015) skildrer denne typen forbindelser, det de kaller 'flertrådede relasjoner', som noe som i særlig grad kan knyttes til mindre steder og bygdesamfunn, fordi det er færre innbyggere, og dermed større sannsynlighet for å møte de samme folkene på flere ulike arenaer enn i større byer. Såkalt flertrådede relasjoner utgjør småsamfunnets struktur av sosiale nettverk, og forskerne peker på at deltakelse i organisasjoner og i dugnader i lokalsamfunnet flere steder i landet har blitt inkludert som en del av introduksjonsprogrammet for flyktninger. For arbeidsinnvandrere og familieinnvandrere som ikke har samme krav på opplæring som flyktninger, blir i tillegg kulturliv og frivillighet særlig viktige arenaer for å lære om norsk kultur, språk og samfunn.

Innvandrerens deltakelse i frivillighet og lokale møteplasser

For mange innvandrere skjer det første møtet med frivilligheten gjennom målrettede integreringstiltak som språkcafe, leksehjelp eller flyktningguide. Det krever gjerne lengre botid i kommunen før innvandrere melder seg inn i lokale frivillige organisasjoner som ordinære medlemmer. Case-studiet fra Haram viser at det er betydelig lavere organisasjonsdeltakelse blant innvandrere enn blant majoritetsbefolkningen (Tronstad, 2015). I denne undersøkelsen svarte så godt som alle i majoritetsbefolkningen at de var medlem i en organisasjon, mens andelen blant arbeidsinnvandrere og andre innvandrere var henholdsvis 38 og 47 prosentpoeng lavere. På landsbasis ser vi at innvandrerens deltakelse i frivillige organisasjoner øker med botid og alder, og at organisasjonene som har flest medlemmer med innvandrerbakgrunn er religiøse organisasjoner, fagforeninger og idrettslag (IMDi, 2014).

Innvandrere er underrepresentert i frivilligheten, og det ligger et i stor grad uutnyttet potensial for frivillige lag og organisasjoner til å rekruttere innbyggere med innvandrerbakgrunn som ordinære medlemmer og til styreverv. Marit Aure (2015) finner i sin forskning knyttet til prosjektet 'Bolyst gjennom ildsjeler' at innvandrere i liten grad ses som potensielle frivillige, og at lag og foreninger er lite bevisste på å oppfordre innvandrere til å ta oppgaver og verv i egen organisasjon.

Også når det gjelder kulturelle aktiviteter ser personer med innvandrerbakgrunn ut til å delta i mindre grad enn majoritetsbefolkningen. SSBs kartlegging av bruk av ulike kulturtilbud viser lavest deltakelse blant innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania unntatt Australia og New Zealand og Europa utenom EU/EØS. Det eneste unntaket er bruk av folkebiblioteket, som er høyere blant denne gruppen enn blant både nordmenn og øvrige innvandrere (Vaage, 2016). Mens det er en overvekt av menn som deltar i frivillige organisasjoner, er det flest kvinner som deltar på kulturelle aktiviteter, både blant nordmenn og innvandrere.

Det er mange mulige årsaker til at innvandrere er underrepresentert i frivillighet og kulturelle aktiviteter. En undersøkelse gjennomført i kulturskolen forklarer en underrepresentasjon av brukere med innvandrerbakgrunn dels med at tilbudet koster for mye, dels med at informasjon om tilbudet ikke har nådd fram til målgruppen, og dels med at målgruppen mangler et nettverk som kan introdusere tilbudet for dem (Kleppe, 2013). Informasjon om frivillighet er ofte laget med utgangspunkt i et publikum som allerede kjenner til frivilligheten i Norge, og mange som flytter hit finner det vanskelig å tilegne seg informasjon om frivilligheten her. Blant dem som ikke deltar i frivillighet er det dessuten en utbredt oppfatning om at de ikke passer inn i denne typen aktivitet (IMDi, 2014). Søholt et al (2015) knytter innvandrerens barrierer for deltakelse i frivillige organisasjoner til manglende forståelse på innvandrernes side for hvorfor deltakelse er viktig av

sosiale årsaker, og til kulturelle normer for foreldreskap som ikke inkluderer samme konsept om å 'følge opp ungene' som det som kan sies å kjennetegne mange norske foreldres involvering i barns fritidsaktiviteter. Forskerne peker dessuten på at et inkluderende rekrutteringsarbeid stiller krav til kulturkompetanse og åpenhet i majoritetsbefolkningen. Tilsvarende er det organisasjonenes oppgave å presentere seg selv på en forståelig måte til potensielle nye medlemmer, og uklarhet rundt forventninger og arbeidsoppgaver fra organisasjonens side kan være medvirkende faktor for en høyere terskel for å 'melde seg på' blant innvandrere (Aure, 2015).

Metode og materiale

Hovedvekten i kartleggingen ligger på kvalitative data, det vil si intervjuer med innbyggere med innvandrerbakgrunn, ansatte i kommunen og representanter fra frivillige lag og foreninger i kommunen. Vi har også intervjuet en representant fra næringsforum og to bedrifter i kommunen om deres rolle når det gjelder samfunnsdeltakelse og fritidstilbud for arbeidstakerne.

Styringsdokumenter, retningslinjer, årsrapporter, egne evalueringer, samt aktuelle kommunale plandokument har dannet bakgrunn for vår intervjuguide. Et forslag ble først forelagt styringsgruppen og endret etter innspill herfra. Guiden er brukt for å gjennomføre semistrukturerte intervju med en blanding av åpne spørsmål og forhåndsdefinerte underpunkter.

Prosjektet er godkjent av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD), og vi har fulgt kravene NSD legger til grunn, blant annet når det gjelder frivillig deltakelse, anonymisering og oppbevaring av personopplysninger.

Datainnsamlingsprosessen har foregått i nært samarbeid med oppdragsgiver. Totalt er det gjennomført 27 intervju. Rekruttering har skjedd gjennom personlig henvendelse, enten via koordinator i frivilligsentralen, eller via medlemmer i ressursgruppa. Intervjuene har blitt gjennomført i løpet av en ukes opphold i Vestnes.

Analysen er basert på det sosiolog Karin Widerberg (2001) har kalt en tema-basert kvalitativ analysestrategi. Dette innebærer å identifisere tema på tvers av intervjuene og på denne måten belyse både likheter og forskjeller i erfaringer, synspunkter og vurderinger knyttet til det å være innvandrer til Vestnes, på den ene siden, og til arbeidet med å legge til rette for god integrering på den andre. Den tematiske analysen er empirisk drevet. Det vil si at vi har tilstrebet at det empiriske materialet definerer tema og problemstillinger. Samtidig har vi i kapittel tre også delt inn analysen etter de ulike tjenesteområdene og sektorene som er involvert.

Intervjuer med innvandrere i Vestnes

Utvalg

Vi har i alt intervjuet 21 personer med innvandrerbakgrunn. Intervjuene er gjort enkeltvis, med unntak av et fellesintervju med et ektepar, og et fokusgruppeintervju med seks kvinner med thailandsk bakgrunn. I fire av intervjuene ble det brukt tolk, tre av dem med skjermtolk og et med telefontolk.

I samråd med ressursgruppa satte vi en målsetting om å ha et utvalg som var så representativt for de ulike gruppene som finnes i befolkningen som mulig, både når det gjelder nasjonalitet, kjønn, innvandringsgrunn og botid. Innvandrere som er midlertidig ansatt og derfor ikke telt med i befolkningsstatistikken, er ikke tatt med i denne undersøkelsen. Oversikt over kjønn, innvandringsgrunn og region er satt opp i tabellen under. Når det gjelder botid, har vi snakket med personer som har bodd i Norge fra 4 måneder til flere tiår.

Innvandringsbakgrunn	Regioner	Antall kvinner	Antall menn
Arbeidsinnvandrere og deres familiegjenforente	EØS-land, Øst-Europa	5	4
Familiegjenforente gift med nordmenn	Sørøst-Asia	6	
Flyktninger	Afrika	3	2
Utdanning/au pair	Sørøst-Asia	1	

Tabell 1, intervjuer med innbyggere med innvandrerbakgrunn

Fritid og frivillighet var tema på språkkafé på frivilligsentralen i mars 2017. Her var det 18 deltakere, de fleste av dem flyktninger. Vi har inkludert oppsummeringen fra dette møtet i analysen.

Hva synes innvandrere i Vestnes om kommunen?

«Vi har tenkt å bli boende her. Har etablert oss her nå, med jobb, hus, barnehage og skole».

Informantene i vårt utvalg er stort sett godt etablert i kommunen, men med ulik forankring i lokalsamfunnet. De fleste er i arbeid, er i parforhold og bor sammen med egne barn. Noen har også barn som bor i hjemlandet. Flere gir uttrykk for at de vil bli boende i kommunen, i hvert fall så lenge

barna går på skole og det finnes jobb. De som er usikre på hvor lenge de vil bli boende, begrunner gjerne dette med manglende jobbmuligheter, eller med ønske om å flytte tilbake til hjemlandet.

Alle vi har intervjuet har blitt bedt om å beskrive Vestnes med tre ord. De fleste beskriver Vestnes i svært positive ordelag. En skildrer kommunen som «himmel på jord», mange trekker fram naturen, at det er fin utsikt og at folk i kommunen er vennlige og imøtekommende. Flere beskriver kommunen som internasjonal. Samtidig trekker også flere fram at de opplever samfunnet som litt lukket, at det er lite sosialt, og at det tar lang tid å bli kjent med folk.

«Fra det første øyeblikket – jeg så ikke et eneste menneske ute. Det var skremmende, faktisk. Man treffer ingen mennesker ute.»

Alle vi har snakket med beskriver den første tiden i kommunen som vanskelig. Det er først og fremst flyktningene og ekteskapsinnvandrerne fra Thailand som beskriver overgangen fra hjemlandet til Norge som stor. Særlig tar de opp at det er vanskelig å lære norsk, men klima og fremmed mat beskrives også som en utfordring. Også en del av arbeidsinnvandrerne, som har vurdert flyttingen nøye og brukt tid på å forberede seg, mener at det var en stor overgang å flytte til kommunen, om ikke nødvendigvis et kultursjokk.

På tvers av de ulike gruppene trekker flere fram at det er vanskelig å komme fra en storby til et lite sted og at de stadig savner kaféer, restauranter, og muligheten til å møte unge folk og folkeliv ute. Dette nevnes både av informanter med kortere botid og dem som har bodd i kommunen over lengre tid. Flere ønsker seg et større utvalg møteplasser i kommunen, og flere ulike forslag kommer opp: serveringssted som har åpent på ettermiddag/kveldstid, fotballpub, internasjonal kafé eller uformelle møteplasser som lekeapparater for barn eller treningsapparater.

Vestnesingene beskrives som høflige, vennlige og blide, men også litt reserverte og vanskelig å komme helt innpå. Få forteller at de har norske venner, eller har blitt invitert inn i et norsk hjem, og flere prioriterer å være sammen med venner med samme landbakgrunn: «Vi har ingen problemer med norske folk, men det er mye lettere å snakke polsk sammen». Ofte refererer de til språk som årsaken til dette, og at det er enklere å være sammen med andre som har samme morsmål. Noen opplever at nordmenn de møter kan være lite interessert, og at de fort blir interne og snakker om lokale forhold og hvem som er i slekt med hvem, noe som kan virke ekskluderende. Andre sier at det er lett å snakke overflatisk sammen på butikken, men at det å komme haket videre og bli bedre kjent med nordmenn er vanskeligere, og at det krever at man «virkelig må trenge seg på». Flere er usikre på hva som er de sosiale kodene i Vestnes-samfunnet for å gå på og ta imot besøk.

«Norske venner? Bare på jobb, jeg har ikke invitert norske. Det er litt privat, usikker på om det er greit. Har ikke blitt invitert til noen heller.»

'Den første'

Samtidig som flere savner folkeliv og sosiale møteplasser, mener også noen at det er lettere å bo og bli integrert på et lite sted. De trekker fram gjennomsiktighet og oversiktlige forhold som faktorer som bidrar til dette. Tilbakevendende i intervjuene er også historier om personer som har tatt dem imot og ønsket dem velkommen. Hvor mye enkeltpersoner kan ha å si, illustreres av en av flyktingene, som forteller at han egentlig ble tildelt en annen bostedskommune, men at han valgte å bosette seg i Vestnes i stedet på grunn av den gode kontakten han hadde hatt med lærerne på kompetansesenteret. Flere av flyktingene vi har intervjuet forteller om god kontakt med lærere på kompetansesenteret. Av noen omtales de som «nesten som en familie», og flere trekker fram at de ansatte hjelper dem mye.

Andre viktige personer som trekkes fram, er naboer som kommer innom, en mor i klassen til barnet, som tar seg tid til å svare på spørsmål og oversette beskjeder, eller kolleger på jobben som inviterer med på fritidsaktiviteter. Flere av flyktingene forteller om flyktingguider eller venner de har truffet på språkkafé, og at det er verdifullt å ha kontakt med noen som snakker sakte og tydelig, og som man kan spørre om hjelp til å tyde og oversette beskjeder som for eksempel brev fra skolen.

At Vestnes har en såpass internasjonal befolkning gjør at det for mange som kommer til kommunen er enkelt å komme i kontakt med andre med samme landbakgrunn. Det eksisterer flere etnisk baserte grupper med bånd til opprinnelseslandet, som utgjør mer eller formaliserte strukturer og mottaksapparat for nye landsmenn som flytter dit. De thailandske ekteskapsinnvandrerne er et slikt miljø som har utviklet et sterkt fellesskap, noe som kom fram i fokusgruppeintervjuet med denne gruppen. De forteller at når noen med thailandsk bakgrunn kommer som ny til kommunen, møter de opp med blomster og mat for å ønske velkommen. De har også en kontaktperson som stiller frivillig opp som tolk og som forklarer om det norske systemet:

«Kommunen vet ikke om det. Jeg stiller opp som tolk, det er bare privat initiativ.

De ringer meg, jeg hjelper. Det er uformelt».

De polske og litauiske arbeidsinnvandrerne forteller også om uformelle nasjonale nettverk. De fleste nevner venner og bekjente med samme landbakgrunn som har vært lengre i landet enn dem selv. Det er åpenbart at disse nasjonale miljøene utgjør en viktig sosial funksjon for mange. Noen er også tilknyttet mer formaliserte nasjonale nettverk. Disse står for egne arrangementer, som feiring av høytider, kino, konserter, eller treffmuligheter for familier med barn. I intervjuene nevnes slike foreninger i Molde og i Ålesund. Flere forteller at de jevnlig reiser ut av Vestnes for å delta på denne typen arrangementer. På den ene siden kan tilgangen til denne typen nettverk bidra til at terskelen for å knytte sosiale forbindelser til norske innbyggere blir noe høyere. Noen forteller for eksempel at de på foreldremøter først og fremst snakker med andre foreldre med samme landbakgrunn. Andre igjen forteller at kollegene de har mest kontakt med på jobben er andre som har samme morsmål som dem selv. På den andre siden viser forskning på temaet at tilgang til innvandrersorganisasjoner og nettverk med andre som har samme landbakgrunn av innvandrere selv tvert imot beskrives som et bidrag til integrering i lokalsamfunnet (Bråten, Jahreie og Lillevik, 2017). Denne typen organisasjoner og nettverk kan også fungere som et kontaktpunkt for kommunen og andre organisasjoner, forutsatt at de er kjent og at det finnes arenaer for å møtes.

Tanker om integrering og samfunnsdeltakelse

De ulike innvandringsgrunnene gir også noe ulike rammevilkår for livet i Norge. Dette gjelder både hvilke tilbud som er tilgjengelige, om man er i utdanning eller jobb, og hvorvidt man har familie i landet eller ikke. Vi ser i intervjuene noen forskjeller mellom de ulike gruppene når det gjelder hvilken situasjon de befinner seg i og hva de definerer som et godt liv i kommunen. For ekteskapsinnvandrerne er hovedmotivet for å komme til kommunen å stifte familie eller å holde familien sammen etter å ha vært atskilt. Flere i denne gruppen beskriver en hverdag hvor de bruker mye tid sammen med partner og barn. Samtidig som de er gjenforent med kjernefamilien, nevner

flere at det er utfordrende å bo langt unna storfamilien. Flere oppgir også at mangel på barnevakt er en grunn til at de ikke er så aktive utenfor hjemmet som de skulle ønske. Uten besteforeldre eller annen familie i nærheten, er det en utfordring for mange å skaffe barnevakt og avlastning, noe som for eksempel gjør det vanskelig å delta på arrangement sammen med partner med mindre barna også kan være med.

De vi har intervjuet er også opptatt av å lære norsk og få en jobb, hvis de ikke allerede har dette. En hindring flere tar opp i den forbindelse, er at det kan være vanskelig å betale for norskkurs når det bare er mannen som sørger for inntekt til familien. Det kommer også fram i intervjuene at det kan være utfordrende å komme fra for kvinner som er gift med arbeidsinnvandrere, når partner jobber lange dager og paret har barn.

Når det gjelder arbeidsinnvandrere, har vi sett i forrige kapittel at mange kommuner ser på denne gruppen som midlertidige innbyggere, som på sikt gjerne vil ønske å returnere til hjemlandet. I Vestnes er det mange som har etablert seg med familie og hus, men det finnes også dem som har familien i hjemlandet, og som pendler dit, nærmest som en Nordsjø-turnus. Mange som er i denne situasjonen prioriterer å bruke tiden i Vestnes på å arbeide, for å tjene opp mest mulig penger, og å reise hjem til familien så ofte det lar seg gjøre. Det å skulle etablere seg i Norge og samtidig bevare båndet til hjemlandet, skildres som utfordrende av en av dem vi har intervjuet, som har kone og barn i hjemlandet. Han forteller at da familien måtte velge mellom å selge huset i hjemlandet for å etablere seg i Norge og å dele seg slik at kona og barna ble boende i hjemlandet mens mannen dro til Vestnes, falt valget på det sistnevnte. Paret prioriterer også at kona og barna skal ha bilen, noe som gjør at ektemannen har begrenset mulighet til å bevege seg rundt i kommunen. Mannen, på sin side, beskriver tilværelsen i Vestnes som fengselsaktig, og at han er helt avhengig av tiltak i regi av arbeidsgiver, som treningstilbud, svømming og bowling, for å ha sosiale aktiviteter utenom arbeidstid. For arbeidsinnvandrere som befinner seg i denne typen midt-imellom-tilværelse kan det oppleves som lite aktuelt å prioritere egen fritid i Vestnes. Arbeidsinnvandrere som har partner og barn i kommunen har ikke det samme presset for å arbeide nok til å kunne finansiere en pendlertilværelse til hjemlandet. Men også blant disse forteller flere at når tiden fordeles mellom arbeid og samvær med familien, kan det bli lite tid igjen til aktiviteter utenfor hjemmet på fritiden.

Blant flyktningene vi har intervjuet er fokus for dem som er i introduksjonsordningen å gjøre seg ferdig med denne og med eventuelle studier. Mange uttrykker usikkerhet om hvilke jobbmuligheter de vil ha i Vestnes i fremtiden, og er bekymret for ikke å få jobb i kommunen. Samtidig er også de fleste opptatt av å delta og bygge nettverk, for å lette språklæringa og for å bli integrert i samfunnet.

«Gå på skolen, ut i butikken, arbeidsliv, arbeidstreff. Hvis du sitter hjemme, lærer du bare en setning!»

Uavhengig av innvandringsgrunnlag forteller de fleste av våre informanter om at de har ønske om å delta i samfunnet, og om å leve et godt liv i kommunen. Mange forteller om hvordan de aktivt går fram for å lære seg språk og knytte kontakter i kommunen. Flere understreker at det er opp til dem selv å være aktiv og å knytte nye kontakter, og at det er lite som skjer med mindre de selv engasjerer seg.

Språk og språktreningsarenaer

«Språket er den viktigste nøkkelen til å få både arbeid, venner og alt, for å trives i Norge.»

På spørsmål om hvilke råd de vil gi andre innvandrere som kommer til Vestnes, mener alle at å lære språket er det viktigste for å bli integrert. Dette gjelder også innvandrere som har bakgrunn fra europeiske land. Flere trekker fram at det kan være nyttig å prioritere språkopplæring, også hvis du må betale for det. Videre anbefaler de å delta i aktiviteter og på ting som skjer i kommunen. For noen gjør økonomi eller tidsmangel barrierer som gjør at de vurderer det som lite aktuelt å gå på språkkurs. Det er heller ikke alle som til å begynne prioriterer språk, for eksempel om dette ikke oppfattes som et strengt nødvendig krav i jobben. En kvinne som kom til kommunen som arbeidsinnvandrer, forteller om hvordan det først var etter å ha bodd i kommunen en lengre periode at hun fullt ut innså nytten av å kunne snakke norsk:

«Det var en periode da jeg tenkte at jeg ikke trengte å lære norsk, fordi jeg ikke trengte det i arbeidet. Nå etterpå, vet jeg at det var dumt. Første gangen jeg var alene hos legen med min sønn var jeg så stolt! At jeg kunne fortelle legen om hva som skjedde med sønnen min og forstå hva legen sa.»

Å mestre norsk gir autonomi og handlingsrom i hverdagen. Vi hører i flere av intervjuene om ektepar hvor begge har innvandrerbakgrunn, men hvor en av dem av ulike grunner behersker språket bedre enn den andre. Flere av disse parene gjør en fordeling seg imellom av oppgaver som kontakt med skole, barnehage og helsestasjon, basert på hvem som snakker best norsk, noe som igjen kan bidra til å forsterke forskjellene i språknivå dem imellom. For noen er dårlig selvtillit en hemsko for å praktisere norsk. Flere forteller at de holder seg unna sosiale sammenhenger hvor de føler at språket deres ikke vil strekke til. Det er derfor viktig at det finnes noen på de ulike sosiale arenaene som tar hensyn og legger til rette språklig. Det er også et argument for at øvingsarenaer som språkkaféen har en verdifull funksjon. I vårt materiale er det utelukkende flyktninger som forteller at de bruker

språkkafé jevnlig for å trene norsk. Blant de andre informantene er det noen som har hørt om at det finnes, andre visste ikke at dette er et åpent tilbud de kan benytte seg av. Flere av arbeidsinnvandrerne mener at opplegget først og fremst er tilpasset flyktninger og dermed i mindre grad passer til dem selv, deres behov og nivå.

Flere nevner også at det hjelper på språket når barna begynner på barnehage eller skole, både fordi barna begynner å forstå norsk, og fordi det gir foreldrene en mulighet til å bli kjent med andre foreldre. Foreldremøter og andre arrangement i regi av skole eller barnehage er offisielle arenaer hvor folk samles for et formål, fordi de har en plikt og fordi det forventes av dem. Dette gjør det enklere for mange å gå hit enn å oppsøke mer uformelle settinger.

Informasjon

«Du må jo på en måte ha bodd i Norge en viss stund for å forstå hva som skjer her.»

Som vi har sett i forrige kapittel, er både mangel på informasjon og mangel på nettverk faktorer som kan forklare lavere deltakelse i frivillighet og kulturelle aktiviteter blant innvandrere. Det kan ta tid både å få oversikt over hva som skjer og hvilke informasjonskanaler du skal følge med. I tråd med sitatet over, viser forskning nettopp det at deltakelse i frivillighet blant innvandrere i Norge øker med botid.

Mange av informantene bekrefter at de savner informasjon om hva som skjer i kommunen. Noen er usikre på hvor de finner informasjon, andre etterlyser presentasjon av ulike organisasjoner på arenaer som språkopplæringa eller språkcafeen. Noen opplever at de går glipp av ting som skjer i kommunen fordi de ikke vet noe om det:

«Det er vanskelig å vite hva som skjer. Det har for eksempel hendt at jeg har kjørt til Tomrefjord og så ser jeg at det står mange biler der [fordi det er en konsert eller forestilling]. Det kunne vært flere plakater. Jeg synes norske folk vet mer om det. Når polske folk vet om det, skriver vi om det på Facebook og Messenger.»

Det tas opp av flere at kommunen oppleves som svært grendedelt, og at det kan være vanskelig å få vite om ting som skjer i andre grender enn der du bor selv. Det er også tydelig at sosiale nettverk er viktige inngangsporter til både frivillighet og kulturelle aktiviteter. Også flere andre informanter nevner at de er medlemmer av lukkede facebook-grupper hvor det utveksles informasjon og gjøres avtaler om å delta på arrangementer sammen. De fleste som nevner slike grupper, forteller at disse består av folk med samme landbakgrunn som dem selv, men også norske venner og kontakter bidrar

til å invitere inn på ulike arenaer. På språkkaféen oppga flere å ha fått kjennskap til frivillige organisasjoner gjennom frivilligsentralen, voksenopplæringa eller gjennom flyktningguider.

«Det må være mer enn å bare informere. Noen synes det blir litt flaut å kontakte organisasjoner. Det er en skepsis, blir jeg tatt imot? Noen har nok med en nettside, noen trenger direkte kontakt. Det tar tid å bli vant med organisasjoner. [...] Hvis det er hobbyer, sport, kanskje det er enklere. Det handler også om språk. Kanskje jeg ikke kan ta alt, å forstå»

I tillegg til at nettverk kan bidra til å spre informasjon, er det flere som understreker at det å bli invitert personlig av noen du kjenner, kan bidra til å senke terskelen for å delta på nye arenaer for første gang. Flere av de vi har intervjuet forteller også om å ha fått personlig invitasjon av noen de kjenner til å delta på aktiviteter som seniordans eller trening, eller å ha blitt invitert til å presentere sin kultur for seniorakademiet. Det å ha noen som inviterer personlig, kan trygge den som blir invitert på at hen blir godt tatt imot, og redusere usikkerhet knyttet til språk og eventuelt transport.

Det er ikke bare i nettverkene at informasjon spres. På spørsmål om hvilke kanaler de vi har intervjuet bruker for å holde seg orientert, fordeler svarene seg temmelig jevnt på henholdsvis lokalaviser, ulike sider og grupper på Facebook, kommunens nettsider, og oppslag og plakater på butikken. De fleste bruker flere av disse kanalene samtidig.

Noen synes at lokalaviser dekker behovet for informasjon om hva som skjer, og forteller at de bruker avisa aktivt for å se etter loppemarkeder, konserter og ledige stillinger i kommunen. De som bruker Facebook henviser både til sidene til frivilligsentralen, biblioteket og skolen, og til grupper som «kjøp og salg på Vestnes».

Kommunens egne nettsider blir brukt til å sjekke ledige stillinger og åpningstider, men flere bemerker at sidene ikke er oppdaterte og at de er uoversiktlige. Det etterlyses også en oversikt over lag og foreninger og hvem som er deres kontaktperson på disse sidene.

Fritid og fritidsaktiviteter

«Vi kom inn i lag og foreninger gjennom barna først.»

Det er særlig en faktor som skiller seg ut i materialet, og som ser ut til å henge sammen med deltakelse i fritidsaktiviteter og frivillig arbeid; om de vi har intervjuet har barn eller ikke. Alle vi har snakket med som bor sammen med egne barn, forteller at barna deltar på fritidsaktiviteter eller at foreldrene har planer om at de skal gjøre det når de blir gamle nok. Alle har også deltatt på dugnader og arrangementer i forbindelse med barnas fritidsaktiviteter eller barnehage, og forteller

at de gjennom dette blir kjent med folk. Dette er i tråd med forskning på frivillig innsats i Norge, som peker på at deltakelsen i frivillighet blant dem som har barn er på 72 prosent, mot 56 prosent av dem som ikke har barn (Folkestad et al, 2015). Barnas aktivitet blir en nøkkel til å delta på sosiale arenaer som fotballkamper og kulturarrangement hvor foreldre møtes. «Slik har vi nytte av barna», sier en av de vi har intervjuet. Flere opplever det som positivt at folk kommer sammen og gjør ting i fellesskap, og de ser også at barna er glade for at de stiller opp og er med. En kvinne forteller at det er på skolen, biblioteket og fotballbanen hun møter nordmenn. Andre, som ikke har barn, kan ha større utfordringer med å finne naturlige møteplasser med nordmenn, som denne flyktningen;

«Jeg har ikke utviklet muntlig norsk så godt. I løpet av 24 timer, snakker jeg bare en time norsk. Det er en utfordring på Vestnes, finner ikke folk i gatene.»

Foreldrene er i mye mindre grad enn barna selv medlem av organisasjoner. For dem som ikke har tilgang til samlingspunktene som barns fritidsaktiviteter gir, blir det desto viktigere å oppsøke arrangementer som språkkafé eller frivillige organisasjoner, for å gi nettverk og anledning til å praktisere norsk.

Fritid blir ellers brukt med familie og venner og aktiviteter som tv, fjellturer, fiske, hagearbeid, bærplukking, svømming og kino. Noen få av dem vi har intervjuet er selv med i en organisasjon, men de fleste oppgir at de ikke vet om så mange organisasjoner i kommunen eller hva de ulike organisasjonene driver med. De organiserte aktivitetene flest oppgir at de deltar på er språkkafé og trening eller lagidrett. Noen er også med på kulturkafé, klatreklubben, kor eller religiøse møter. Felles for de som deltar i slike aktiviteter, er at de forteller at de har blitt introdusert til aktiviteten gjennom noen de kjenner. Noen har blitt spurt av en kollega om å bli med, noen har blitt tatt med av sin flyktningguide eller en venn, eller de har fått anbefaling av lærer på voksenopplæringa. Flere oppgir at de ikke deltar i noe, men vil si ja hvis de blir spurt direkte.

Flere forteller at de bruker tid på biblioteket, som har en unik posisjon som møteplass:

«Det er åpent for alle, du trenger ikke kjøpe noe, ingen spør hvor lenge du skal være der. Biblioteket er ikke bare lavterskel, men terskelfritt.»

For mange innvandrere er biblioteket noe de kjenner fra hjemlandet. De fleste av våre informanter forteller at de har vært på Vestnes bibliotek, enten for å bruke det selv, eller sammen med ektefelle og/eller barn. De låner både bøker, film og musikk og mange bruker språkkurs og ordbøker. Det er særlig flyktningene som oppgir at de bruker å oppholde seg på biblioteket, og de kan virke som at det er en utfordring å nå de andre gruppene i samme grad. Flere av de vi har intervjuet var ikke klar over at det er mulig å bestille bøker på eget morsmål.

Også frivilligsentralen er kjent for de fleste. Det er fordi mange har vært her på møter og språkkafé. På spørsmål om hva deltakerne på språkkaféen kunne tenke seg å gjøre på fritiden som de ikke allerede gjør, svarer flere at de kunne tenke seg kurs i håndarbeid, kunst, musikk eller dans, å kunne samles et felles sted for å se fotball sammen, eller å lage internasjonal kafé. For øvrig er det flere som oppfatter at tilbudene på sentralen bare er for eldre, og flere etterlyser møtepunkter og aktiviteter for yngre folk. Noen av de vi har intervjuet forteller også at de ikke er helt sikre på hva frivilligsentralen gjør.

Hva med dem som ikke deltar?

Med tanke på at Vestnes har et bredt spekter av organisasjoner og aktiviteter i kommunen, blir det tydelig at det ikke først og fremst er mangel på tilbud som hindrer deltakelse blant innvandrere. Som vi har sett, er både språkutfordringer, mangel på informasjon eller vanskelig tilgjengelig informasjon, manglende tilgang til barnevakt og økonomi faktorer som hindrer deltakelse i frivillighet og kulturelle aktiviteter.

Noen forteller om at de ønsker å starte med aktiviteter, og å få jobbe frivillig med ting de kan fra før, som håndarbeid eller matlaging, men vet ikke helt hvordan:

«Når jeg sitter alene tenker jeg mye på hvordan kan jeg delta med andre? De kan lære noe av meg – jeg kan lære av dem.»

Flere dyrker også sine hobbyer, uten å vite om at det finnes organisasjoner i kommunen som driver med det samme. For eksempel er det flere som bruker mye tid på hage og sanking av planter og sopp, som når de blir spurt om det forteller at de ikke kjenner til hagelaget. For frivillige lag og organisasjoner blir det derfor tydelig at det er en viktig oppgave å synliggjøre sine aktiviteter ovenfor innvandrere i kommunen og at lag som ønsker å rekruttere bredere kan vinne på å drive aktivt nettverksarbeid opp mot denne gruppen.

Mange begrunner også det at de ikke deltar i frivillig arbeid med at de har for dårlig tid, sier at de prioriterer å bruke tiden sammen med familien, at de bruker mesteparten av tiden på å studere, eller at tiden ikke strekker til både til arbeid, familietid, samvær med venner og mer organiserte aktiviteter.

Det er også flere som understreker at det i stor grad er opp til dem selv å komme i kontakt med organisasjoner, og å finne aktiviteter de har lyst til å starte med.

«Jeg må være med når det passer meg. Det er mitt ansvar også, hvordan få kontakt med andre folk.»

Frivillig innsats fordrer at deltakere er orientert om hvilket tilbud som finnes, at de ser nytte og mening i aktiviteten for sin egen del, at de har tid og mulighet, at de selv prioriterer å delta. Flere av dem som oppgir at de ikke har tid til organiserte aktiviteter i tillegg til jobb, barn og deres fritidsaktiviteter, understreker samtidig at de ønsker seg en sosial arena hvor man kan møte opp når man vil, uten å forplikte seg til å binde opp visse tidspunkt. Her etterlyser flere som vi har sett utendørs fellesrom, og parker eller lekeplasser kan fungere som lavterskelarenaer som gir mulighet for å treffe andre og utvide sitt sosiale nettverk. Når det gjelder innendørs møteplasser, etterlyser flere serveringssteder med lengre åpningstid. Muligens går det også an i denne forbindelsen å videreutvikle bibliotekets rolle som møteplass, og å synliggjøre dette tilbudet for andre grupper på lik linje med flyktninger.

Kommune, frivillighet og næringsliv

Vestnes vil bruke frivilligheten aktivt for å skape et inkluderende samfunn. Dette krever et samarbeid mellom kommunale tjenester, frivillighet og arbeidsliv. I dette kapitlet ser vi på hvilket integreringsarbeid som gjøres i Vestnes. Spørsmål vi ønsker å belyse er: Hvordan arbeider kommune, arbeidsliv og frivillighet for å nå innvandrerbefolkningen og inkludere dem i kulturarrangement og frivillig arbeid? Hva slags samarbeid finnes i dag, og hvilke muligheter finnes det for utvikling?

Kommunen vil ha en sentral rolle for å legge til rette for deltakelse i frivillighet gjennom å bidra til at basisbehov er ivaretatt, og gjennom språkopplæring og informasjon om det norske samfunnet. Innvandrere utgjør en gruppe brukere av kommunale tjenester som kan behøve tilrettelegging og tilpassing av tjenester. En målestokk for i hvor stor grad tjenestene er tilpasset til ulike grupper brukere, finner vi i begrepet likeverdige offentlige tjenester, og vi vil bruke dette begrepet som rammeverk for å gjennomgå kommunens arbeid med integrering gjennom de ulike tjenesteenhetene.

Vi har hatt ett fokusgruppeintervju, og seks enkeltintervju med tjenesteenhetsledere og fagpersoner i kommunen, det utgjør til sammen 11 informanter. Fra næringslivet har vi hatt tre enkeltintervju med ledere og personalansvarlig. Fra frivilligheten inviterte vi til møte hvor tilsammen 18 lag og foreninger var representert med 22 personer. I tillegg har vi sett på kommunens nettsider og virksomhetsplaner. Intervjuene gir oss et bredt utvalg, som representerer ulike ståsted, roller og ansvarsområder. Vi kan ikke gå inngående inn i den enkelte virksomhet, men forsøker å oppsummere de mest sentrale punktene fra hvert område. Vi oppsummerer svarene gjennom å presentere de mest sentrale samarbeidspartnerne i integreringsarbeidet: Eining for kultur med Kulturskole, Bibliotek og Frivilligsentral, Skole, eining for kvalifisering og integrering, NAV, arbeidsliv og de frivillige organisasjonene. Deretter gjennomgår vi likeverdige offentlige tjenester, hva som allerede gjøres i kommunen for å tilby dette, og hvilke utviklingsmuligheter som finnes for videre arbeid.

Kulturenheten

Frivilligsentralen, biblioteket og kulturskolen er underlagt kulturenheten og har hovedansvar for kommuneplanen strategi for å bruke kultur og frivillighet som nøkkel til integrering. Kulturenheten henvender seg til alle innvandrergruppene og de har utstrakt samarbeid med andre tjenesteenheter og med frivilligheten. De tilbyr egne tjenester som språkkafé og språktilpassede bibliotek tjenester, og bidrar til kulturarrangement og aktiviteter i samarbeid med andre. Slik har de både en mulighet og et spesielt ansvar for å sørge for at deres egne tilbud er inkluderende, og at de når flest mulig

med informasjon. De kan også være støttespillere og rådgivere når det gjelder inkluderende praksis for de andre tjenestene, for næringslivet og for frivilligheten.

Bibliotek

Biblioteket er bevisst på sin rolle som integreringsarena. Språklæringsressursen Ny i Norge står på utlånstoppen, og de ser at bibliotekets lokaler brukes hyppig av flyktninger i kommunen. De har også et depot med fremmedspråklige bøker som kjøpes inn for integreringsmidler i kommunen. Det er et "bok til alle-bibliotek" som er et samarbeid mellom biblioteker over hele landet og som gir tilgang til gode samlinger med tilrettelagte bøker. Leseombud er også tilknyttet disse bibliotekene.

Biblioteket i Vestnes driver oppsøkende virksomhet for å informere om sitt tilbud. De besøker skoler, foreldremøter, kulturkafé og eldreråd. Biblioteket har samarbeid og utlån til barnehage, skoler, helsestasjon og venterom på legekantor. Det er også planer om å komme ut med bøker til arbeidsplasser med mange arbeidsinnvandrere.

Biblioteket er en arena for møter mellom folk, og enhetsleder forteller om flere eksempler på treff mellom innvandrere og vestnesinger som har ført til videre vennskap. De arrangerer egne foredrag og samarbeider med lag og foreninger om ulike arrangement. Det er for eksempel datakurs i samarbeid med seniorakademiet og frivilligsentralen, lesesirkler og foredragsserien «snakkbart». I disse arrangementene har ikke det å rekruttere innvandrere spesifikt til nå vært noe spesielt tema, men da de inviterte Amal Aden så de at flere fra flyktninggruppen kom.

Kulturskole

Kulturskolen er en synlig og sentral del av kulturlivet i kommunen. Skolen samarbeider med frivillige organisasjoner, blant annet gjennom å selge dirigenttjenester til korps. Rektor forteller at de har lyktes med å rekruttere elever fra innvandrerbefolkningen. At kulturskolen er godt kjent og brukt også blant innvandrere i kommunen, bekreftes i intervjuene fra forrige kapittel. Kulturskolen har også lærere som selv har innvandrerbakgrunn. Skolen tilbyr musikkopplæring og arrangerer konserter og forestillinger. Kulturkaféen er et samarbeid med frivilligsentralen, hvor elever spiller og frivilligsentralen arrangerer cafe. Et årlig arrangement som også nevnes av flere av de kommunalt ansatte, er mangfoldstorg i idrettshallen, i samarbeid med lokale lag og foreninger. Dette er en arena hvor mange kan delta og presentere sine aktiviteter eller sitt land, noe som oppleves positivt for både innvandrere og innfødte Vestnesinger. Mangfoldstorget har ikke blitt arrangert på en stund, men det opplyses om at det er planer om å starte opp dette arrangementet igjen. Det har også vært arrangert temakvelder med presentasjon av kulturer fra ulike land. I likhet med mangfoldstorget har det også vært pause i denne aktiviteten en stund, men det er ønske om å gjenoppta også disse kveldene.

Kulturskolen har samarbeid med mange ulike partnere. De bruker hjemmeside og Facebook aktivt for å synliggjøre tilbudet, og driver et utadrettet informasjonsarbeid hvor de turnerer i grunnskoler og barnehager. Når det gjelder tiltak rettet spesielt mot innbyggere med innvandrerbakgrunn, har de hatt informasjonsmøte hvor de inviterte flyktninger spesielt, og de har samarbeidet med asylmottaket blant annet om småbarnsleik. Rektor oppfordrer lærerne til å snakke med foreldrene direkte og ikke bare på e-post og SMS. Slik kan flere spørsmål avklares og foreldrene blir tryggere. De har også kontakt med barnevernet, som gir støtte til deltakeravgift for lavinntektsfamilier.

Kulturskolen er et gjenkjennbart konsept for de europeiske innvandrerne, og flere av arbeidsinnvandrerne vi snakket med hadde barn som gikk her. Noen av disse oppga at de ville deltatt mere i kulturlivet hvis de hadde hatt økonomi til det. Dette indikerer at de prioriterer denne opplæringen for barna høyt.

Frivilligsentralen

Visjonen til Vestnes frivilligsentral er at den skal bidra til at innbyggere i Vestnes kommune kjenner trivsel og tilhørighet i lokalsamfunnet. Selv om dette ikke er nevnt spesifikt i visjonen, forstår vi dette som at det handler om inkludering av alle grupper, inklusive innvandrere. Leder av frivilligsentralen analyserer deltakelse på frivilligsentralens arrangementer, og har oversikt over hvem som brukere av tilbudene. Dette er et godt utgangspunkt for et systematisk arbeid for å nå alle.

Frivilligsentralen har flere ganger tatt opp integrering som tema i møter med organisasjoner. I 2014 ble det arrangert temakveld om integrering for organisasjoner hvor Røde Kors Møre og Romsdal bidro, og i 2016 ble det arrangert kurs i rekruttering og nytenkning. Også her var integrering tema. Det har også blitt holdt kurs i hvordan søke midler. Arrangementet hvor frivilligsentralen lykkes best i å rekruttere deltakere med innvandrerbakgrunn er språkcafeen. Språkcafeen når mest flyktninger, og flere menn enn kvinner møter opp på dette. Det har ikke vært gjort noen brukerundersøkelse blant deltakerne, men opplegget er evaluert sammen med de frivillige som stiller som verter. Det har vært gjort forsøk med å kombinere småbarnsgruppe fra voksenopplæringa med Full rulle, som er en turtrillegruppe, og bosatte flyktninger inviteres til å bli med gjennom flyktningtjenesten. Det har også vært dialog mellom frivilligsentralen og helsestasjonen om å legge timer til samme dag som det er full rulle, slik at det blir enklere for dem som ikke har sertifikat til å delta, når de først er i sentrum. Per i dag er det to personer med innvandrerbakgrunn som deltar i Full rulle-gruppa, begge arbeidsinnvandrere.

Frivilligsentralen bruker flere kanaler for å spre informasjon om hva som skjer på sentralen. Det henges opp plakater, og sentralen bruker aktivt egne nettsider, annonsering i lokalavisa og Facebook. Leder informerer også i ulike fora som næringsforum og kompetansesenteret. I tillegg

spres det informasjon via grupper og nettverk som for eksempel barselgrupper. Her er erfaringene at mange nås via slike nettverk, men at arbeidsinnvandrerne er vanskelige å nå, og at det ikke finnes gode kontaktpunkter med denne gruppa som kan brukes til å spre informasjon om sentralens aktiviteter.

En annen tjeneste sentralen tilbyr, er formidling av frivillige. Generelt er det få som ser denne muligheten og tar kontakt, og det er få som blir koblet med organisasjoner gjennom denne tjenesten. Det er enklere å rekruttere når det søkes etter frivillige til konkrete og avsluttete oppgaver. Et eksempel på en slik oppgave er siste års TV-aksjon. Gjennom samarbeid mellom blant annet Røde Kors (som var arrangør), frivilligsentralen og voksenopplæringa ble det rekruttert frivillige. Daglig leder på frivilligsentralen orienterte om TV-aksjonen og hva frivillighet og dugnad er hos flykningstjenesten som et ledd i rekrutteringsarbeidet. Frivillige med innvandrerbakgrunn ble dessuten koblet med og gikk sammen med andre frivillige, noe som sikret at de ble ivaretatt og som ga mulighet til å bli kjent på tvers av nasjonalitet og kultur.

Frivilligsentralen har som mål å være en møteplass og brobygger mellom mennesker, frivillige organisasjoner og det offentlige. Denne brobyggerfunksjonen er vesentlig for å kunne lykkes med å bruke frivilligheten i integreringsarbeidet. En forutsetning er klare målsettinger og vilje hos de sentrale tjenesteenhetene i kommunen og at frivilligheten ser nytten av å bruke Frivilligsentralen som ressurs. Vi opplever at sentralen har stor tillit både i de frivillige organisasjonene og i de kommunale tjenestene. En av arenaene frivilligsentralen bidrar til å skape, er frivilligdagen, som arrangeres årlig i september. Her inviteres frivillige lag og organisasjoner inn til å presentere seg selv og vise fram sine aktiviteter, og kulturskolen bidrar også her med kunstneriske innslag. Det er godt oppmøte på disse dagene, og dagen er en god arena for innbyggere å bli kjent med hva som skjer i kommunen, og for de deltakende organisasjonene til å rekruttere nye medlemmer og til å bygge nettverk seg imellom. Voksenopplæringa bruker å stille opp på denne dagen, blant annet gjennom å stille med kakestand og kulturelle innslag.

Skole og barnehage

Elevgrunnlaget i skolen varierer mellom grendene. I Tomrefjord er det flest barn av arbeids- og ekteskapsinnvandrere, på Helland er det flere barn av flyktinger. Vi har intervjuet på én skole og kan ikke gi noe helhetlig bilde av hvordan alle jobber. Med utgangspunkt i våre intervju kan vi likevel peke på noen forhold som berører kultur, frivillighet og mulighet for deltakelse og integrering.

En er opptatt av at barn med minoritetsbakgrunn skal få en god start og finne sin plass. Noen av barna trenger tilrettelegging for dette, andre i større grad finner veien selv. Barnehagene har hatt mye fokus på flyktinger, og mindre på barn av arbeidsinnvandrere. En faktor som påvirker dette er

at det er et krav om et visst antall barn i denne kategorien for å få tilskudd til integreringsarbeid. En liten kommune kan slite med å oppfylle disse kravene, noe som igjen kan gå utover muligheten til å ansette språkressurs. Samtidig får vi i intervjuene høre om både skole og barnehager som midlertidig ansetter språkassistent også for barn med foreldre som er arbeidsinnvandrere, noe som tyder på en viss fleksibilitet i systemet, og at det også prioriteres språkstøtte til dem som ikke omfattes av tilskuddsordningen for flyktninger. Det fremheves både i skole og barnehage at det er viktig å legge inn arbeid i startfasen for å hindre at nyankomne barn får språkproblemer.

Skolen ser at de kan bidra til å spre informasjon om fritidstilbud og koble elever med aktuelle organisasjoner og aktiviteter. Det fremholdes også at en viktig forutsetning fra familiens side er at barna får lov til å ha norske venner, og til å være med på aktiviteter, på tvers av religion og kjønn. Noen av de frivillige organisasjonene bruker skolen som en kanal for å formidle informasjon og tilbud om aktiviteter – for eksempel deles det ut lapper om at skolekorpset søker aspiranter gjennom skolen. Vi vet ikke om dette er en formell avtale mellom frivilligheten og kommunen, heller ikke om andre organisasjoner bruker skolen på samme måte. Her er det mulighet for samordning.

NAV

NAV skal bidra til at flere er i arbeid og færre mottar stønad. I Vestnes er 57,9% av innvandrerne i arbeid, mot 64,8% av befolkningen for øvrig (IMDi, 2015). Begge gruppene ligger noe under landsgjennomsnittet. Medianinntekten blant innvandrere i kommunen er rundt 300 000 for innvandrere fra EU/EFTA-land, Nord-Amerika, Australia og New Zealand, og i overkant av 260 000 for øvrige innvandrere, mot 350 000 i befolkningen unntatt innvandrere (IMDi, 2015).

Arbeids- og velferdsetaten og kommunens sosialtjeneste skal jobbe sammen om å finne gode løsninger for brukerne. Kommuneplanen setter som mål å jevne ut sosiale ulikheter med hensyn til deltakelse i fritid- og kulturtilbud. NAV har hatt et treårig prosjekt for å jobbe mot barnefattigdom. Resultatet fra dette prosjektet er at barn og unges situasjon blir vurdert i familier som søker sosialhjelp. En av indikatorene er om barna deltar på fritidsaktiviteter. Om de ikke gjør det, tilbyr NAV økonomisk støtte til dette. Enhetsleder i NAV fremholder at denne ordningen fungerer godt, at alle barn i familier som mottar stønad fra NAV er med på fritidsaktiviteter, og at dette er noe som prioriteres høyt. Støtten til fritidsaktiviteter dekker to aktiviteter per barn. Det ble også opprettet en utstyrssentral under frivilligsentralen, som et resultat av dette prosjektet.

NAV har i tillegg ordninger hvor frivillighet kombineres med tjenester. For eksempel kan deltakere i jobbsjansen, som er et program for å gi arbeidspraksis, få en mentor i en praksisperiode.

Enhet for kvalifisering og integrering

Enhet for kvalifisering og integrering består av voksenopplæring og flyktningtjenesten.

Voksenopplæringen tilbyr norskkurs på alle nivå, 50-timerskurs i samfunnskunnskap samt grunnskoleeksamen. Bosatte flyktninger får introduksjonsprogrammet i voksenopplæringa. Bosatte flyktninger og familiegjenforente med norsk/nordisk statsborgerskap har rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Disse gruppene får gratis norskopplæring i kommunen, og kommunen får statsrefusjon for tiltaket. Andre grupper har ikke rett til gratis norskopplæring, og må i 2017 betale kr 5000 per semester, i tillegg til utgifter til læremidler. Det er kommunestyret som fastsetter denne prisen. For dem som ønsker å søke om permanent opphold og senere statsborgerskap i Norge, er det krav om dokumentasjon på norskkunnskaper og kunnskap om det norske samfunnet.

Flyktningtjenesten arbeider aktivt med å motivere de voksne for deltakelse i frivillige organisasjoner i tillegg til hovedfokuset som er opplæring og arbeid. Det er ikke alltid at dette fører frem, da interessen kanskje ikke er stor nok til fast deltakelse eller at organisasjonen ikke greier å legge godt nok til rette for å rekruttere innvandrere. Barn får en fritidsaktivitet dekket av integreringstilskuddet, da deltakelse i frivillige organisasjoner regnes som en god arena for integrerings- og inkluderingsarbeid både for barna og for foreldre som deltar på dugnader, felleskjøring og annen oppfølging. Organisasjoner kan komme inn med informasjon i introduksjonsprogrammet, presentere seg for nye innbyggere med minoritetsbakgrunn og kanskje rekruttere nye medlemmer. Det blir ellers gitt generell informasjon om blant annet frivillighet, dugnadsarbeid og organisasjonslivet i Norge.

Frivilligheten

Vestnes kommune markedsfører seg på nettsidene som et aktivt samfunn med mange ulike organisasjoner og et rikt kulturliv, noe som gjentas i flere av intervjuene med kommuneansatte. På kommunens hjemmesider ligger en oversikt over rundt 130 organisasjoner og frivillige lag som finnes i kommunen. Frivilligsentralen inviterte bredt til fokusgruppemøtet med frivilligheten. Representanter fra 18 lag deltok på møtet. Ulike organisasjoner var representert, blant annet korps, ulike idrettslag, Røde Kors, hagelag, Rotary, historielag, 4H, teaterlag, Bygdekvinnelaget og pensjonistakademiet.

Vi har sett at barn i kommunen i stor grad blir ivaretatt både gjennom tilrettelegging fra NAV, skolen og frivillige foreldre. Også i frivilligheten later de til å være godt ivaretatt. Rundt halvparten oppga at de hadde medlemmer med innvandrerbakgrunn, de fleste av disse driver aktiviteter for barn. Når det gjelder aktiviteter for voksne ser tendensen også her ut til å være at det blir det laget egne opplegg for innvandrere (og da særlig flyktninger) som språkkafé, flyktningsguide, og toppturer for

flyktninger, framfor å tenke integrering i ordinære aktiviteter. Tiltak for integrering har også vært prosjektrettet, og stopper når prosjektmidlene tar slutt. Lagene oppgir ellers å ha få medlemmer som er innvandrere. De fleste synes rekruttering er utfordrende generelt, kun fire av lagene som deltok på møtet oppga at de synes det er lett å rekruttere nye medlemmer. De fire begrunnet dette med at de har et bredt tilbud, at det er gratis å delta, eller at interessen for deres aktiviteter er generelt stor blant folk. Når det gjelder nye medlemmer med innvandrerbakgrunn, er det kun idrettslaget som svarer at dette er lett. De oppgir at de når bredt ut via skolen, at barna er flinke til å rekruttere hverandre, og at laget har et godt rykte blant foreldrene. Idrettslaget er også synlig på sosiale medier og har mange følgere. De forteller også at de lykkes best med å rekruttere familier med innvandrerbakgrunn når de kan koble på en fadderfamilie. Noen er avhengig av skyss til aktiviteten, og der dette er tilfellet er det flere eksempler på foreldre som samarbeider om dette og koordinerer en skyssplan seg imellom. Flere idrettslag jobber også målrettet med å øke andelen kvinner med innvandrerbakgrunn som deltakere på sine aktiviteter, da de ser at menn er overrepresentert. Samtidig som de ser at de gjør en viktig innsats, og at arbeidet bærer frukter i form av flere medlemmer med innvandrerbakgrunn, oppgir også idrettslaget at det er ressurskrevende å følge opp nye medlemmer med flyktningbakgrunn, og at det søkes egne midler til dette.

Blant dem som synes det er vanskelig å rekruttere nye medlemmer, trekker noen fram at det fort blir til at det er de samme ildsjelene som går igjen, og at det er vanskelig å rekruttere nye til å forplikte seg til å være med over tid. Dette er et poeng vi også har sett fra forskning på feltet; at det i mange tilfeller er opp til noen få ildsjeler å drive organisasjonen, noe som ofte i tillegg kan henge sammen med utydelige eller manglende strukturer for fordeling av oppgaver og ansvar (Aure, 2015).

Noen lag beskriver det som utfordrende å rekruttere medlemmer med innvandrerbakgrunn på grunn av mangel på felles språk, og føler seg usikre på hvor godt de er rustet til å ta imot nye medlemmer hvis de ikke har norsk som felles språk.

Samtidig som mange gir uttrykk for at de synes det er vanskelig å rekruttere innvandrere, er det få som svarer ja på at dette skyldes at innvandrere har andre interesser enn nordmenn. Dermed er det naturlig å tro at det i stor grad er mangel på kommunikasjonskanaler og nettverk som utgjør barrierer for å rekruttere flere innvandrere for mange organisasjoner. For noen kan kanskje mangel på erfaring med å ta imot nye medlemmer med innvandrerbakgrunn være en hemsko, i det de mangler erfaring og trygghet på at de har de verktøyene de trenger for å gjøre dette på en god måte.

Mange av lagene erkjenner også at de er lite synlige. Informasjonen som ligger på kommunens hjemmesider er i en del tilfeller utdatert, og det varierer hva de har ført opp på siden. Flere bruker

Facebook-grupper, men lagene selv sier at det kan være et problem at gruppene ofte er lukkede, og at i likhet med informasjonen på kommunens hjemmesider, kan også disse kan være lite oppdaterte. Flere understreker at det er viktig med fysiske møter – de peker på voksenopplæringa, biblioteket og språkkafé som aktuelle arenaer for å nå potensielle nye medlemmer. Det trekkes også fram at organisasjonene ønsker seg informasjon fra kommunen om hvorvidt det er behov for informasjon på ulike språk, og eventuelt hvilke språk dette dreier seg om.

Arbeidsgivere

Vi har snakket med arbeidsgivere i to private bedrifter, en større arbeidsgiver som har rundt 12 prosent arbeidsinnvandrere i tillegg til ansatte i innleiefirma, hovedsakelig fra Øst-Europa, og en mindre arbeidsgiver som har et fåtall norske ansatte og rekrutterer mye blant familieinnvandrere, enten det er ektefeller til arbeidsinnvandrere eller til nordmenn. Et intervju med leder i næringsforum i kommunen er også relevant i denne sammenhengen.

Mens den ene arbeidsgiveren tilbyr bolig og tilrettelegger for fritidsaktiviteter for sine ansatte, rekrutterer den andre via nettverk i kommunen, uten å ha noe organisert tilbud til arbeidstakerne utover arbeidstiden. Blant dem som ansettes via innleiefirma, er det ønskelig fra bedriftens side at de bosetter seg med familie og integreres i lokalsamfunnet. Dette utgjør en ressurs for lokalsamfunnet og kommunen. Personalansvarlig i den ene bedriften mener i tillegg at det å være etablert i kommunen gjør noe med arbeidstakers lojalitet og tilhørighet til bedriften. Ansatte som har familien i hjemlandet har høyere terskel for å delta i lokalsamfunnet, og noen av disse ønsker å arbeide så mye som mulig i perioder for så å avspasere og reise til familien.

Å være aktiv og delta i samfunnet er også positivt i et folkehelseperspektiv, og det er i arbeidsgivernes interesse at arbeidstakerne på denne måten ivaretar helsa si. For arbeidsinnvandrere som ikke har familien sin i kommunen, er det i tillegg viktig å ha et sosialt sikkerhetsnett i kommunen. Om de av ulike årsaker blir permittert, har de for eksempel i utgangspunktet ikke lov til å reise til hjemlandet, noe som kan sette dem i en svært sårbar situasjon. Ved å invitere arbeidsinnvandrere fra utlandet, blir arbeidsgiver til en viss grad også ansvarlig for å legge til rette for deres liv utenom arbeidstid og for deres integrering i lokalsamfunnet. Vi ser eksempel på at personalavdeling jobber målrettet med helsefremmende tiltak som treningstilbud og sosiale aktiviteter. På denne arbeidsplassen overtar personalansvarlig til en viss grad funksjonen også til ulike kommunale tjenester, og hjelper sine ansatte med alt fra søknad om pappapermisjon til kontakt med legen.

Arbeidsplassene er også potensielle rekrutteringsarenaer til frivilligheten. For eksempel brukes oppslagstavler på arbeidsplassene for å informere om aktuelle arrangement og om treningstilbud/

sosiale arrangement i regi av bedriftsidrettslaget eller gjennom velferdsordninger. Det er særlig de midlertidig ansatte som er vanskelige å nå. Dette skyldes flere forhold; mange har ikke bil i kommunen, og begrenser seg derfor til å bruke tilbud og muligheter i nærområdet. Flere prioriterer dessuten å bruke lønna si til hus og familie i hjemlandet, og bruker derfor minst mulig i kommunen. Av denne grunnen prøver arbeidsgiver å sørge for at en del av tilbudene som tilbys er billige eller gratis, tilbyr blant annet fribilletter til fotballkamper, og stiller en egen båt til disposisjon for dem som vil fiske.

Selv om vår undersøkelse er fokusert på hvordan kommunen kan bruke kultur og frivillighet i integreringsarbeidet er det også flere andre interessante forhold relatert til arbeidsliv som kommer fram i intervjuene. Vår undersøkelse indikerer at det kan ligge mange muligheter i å tenke nytt når det gjelder hvordan man orienterer flyktninger og familieinnvandrere mot jobb. Til tross for at Vestnes er en industrikommune med flere store arbeidsgivere som trenger arbeidskraft, mener flyktningene at det er vanskelig å finne jobb her. Våre informanter er også ensidig rettet mot helse- og omsorgssektoren. Familieinnvandrerne orienterer seg mot renhold eller helse og omsorg til tross for at de har kan ha annen utdanning og erfaring fra hjemlandet. Kommunen setter krav til et visst nivå av norskkunnskaper for å kunne ha en fast stilling. Små deltidsstillinger og vikariater blir eneste mulighet for mange innvandrere, noe som bidrar til lav inntekt og mindre mulighet for deltakelse blant disse familiene. Flere flyktninger kan være potensielle fagarbeidere i industrien, og det bør vurderes hvordan de kan få tilstrekkelig informasjon om *alle* mulighetene som finnes.

Arbeidet med næringsutvikling i kommunen blir orientert mot de som snakker norsk, har kunnskap om det norske systemet og som allerede har en ide. Flere av innvandrerne vi snakket med kunne være potensielle etablerere av egne virksomheter, noen var det allerede uten at de oppfylte disse kriteriene.

Samarbeid

Det at frivilligsentralen, biblioteket og kulturskolen er samordnet under kulturenheten, gir en god anledning til å samarbeide og jobbe planmessig med integrering innenfor kultur og frivillighet. Som vi har sett, bruker alle tre enheter arenaer som flyktningtjenesten, skole og barnehage aktivt for å informere om sine tilbud. Vi ser også at de andre enhetene har en viktig rolle for å legge til rette for en inkluderende frivillighet, som skolene som bistår med å informere om ulike tilbud og organisasjoner, og NAV som har mulighet til å tilby støtte til deltakelse i fritidsaktiviteter. Det ser til en viss grad ut til å være opp til hver enkelt enhet i hvor stor grad og med hvilke andre enheter de samarbeider med. Derfor blir møteplasser som frivilligdagene og markedsdagene verdifulle

anledninger for å samle flere aktører og å involvere både det kommunale apparatet, næringslivet og innbyggerne i samarbeid.

I og med at man på voksenopplæringen har tilgang til dem som går på norskopplæring, blir dette en arena det er naturlig å henvende seg til for å nå ut til innbyggere med innvandrerbakgrunn, som også brukes av de frivillige organisasjonene. Samtidig vet vi at man ikke når alle innvandrerne i kommunen på denne måten. Når man samtidig vet at arbeidsinnvandrere utgjør en såpass stor del av befolkningen, peker næringslivet seg ut som en viktig samarbeidspartner som kan involveres i større grad, både for å nå ut med informasjon og som potensiell samarbeidspartner for arrangementer og miljøskapende tiltak.

Når det gjelder de øvrige målsettingene for integrering i kommuneplanen, er det naturlig at det er andre kommunale enheter som følger opp disse, og det er den enkelte tjenesteenhet som må ha ansvar for å selv gjennomgå sine rutiner for likeverdige tjenester. Vi kommer i kapittel fire tilbake til et kommunalt integreringsteam som et mulig tiltak for å systematisere og koordinere integreringsarbeidet i kommunen.

Likeverdige offentlige tjenester

Ingen av innvandrerne vi intervjuet hadde noe negativt å si om de kommunale tjenestene. Likevel ser vi eksempler på praksis som kompenserer for *manglende* tjenester. Flere arbeidsinnvandrermenn har selv ordnet jobb eller praksis for sine koner som kom flyttende etter dem. En personalavdeling fungerer som et NAV overfor sine utenlandske arbeidere, og i de ulike språkgruppene er det etablert uformelle kontaktpersoner som bidrar til å oversette informasjon fra kommunale enheter og forklare systemene for de andre. Dette skaper lukkede nettverk, men også høy sårbarhet hos de som ikke har tilgang til disse.

IMDi slår fast at likeverdig offentlig tjenesteyting er et viktig virkemiddel for kvalifisering av flyktninggruppen. Men utviklingen av likeverdige tjenester er også sentralt for å lykkes med integreringen av hele innvandrerbefolkningen og vil derfor henge sammen med mulighetene til å delta i frivilligheten. Hvordan Vestnes kommune kan utvikle likeverdige tjenester bringes derfor inn i vår analyse.

I Stortingsmelding nr.6 (2012-2013) defineres likeverdige offentlige tjenester på denne måten:

Et likeverdig offentlig tjenestetilbud innebærer at alle skal ha tilgang til tjenestene, at kvaliteten på tjenestene skal være god for alle, og at tjenesten skal avhjelpe behovet den enkelte har.

Målet om likestilte og likeverdige tjenester er forankret i Likestillingsloven, Diskrimineringsloven og Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. I handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering (Barne- og likestillingsdepartementet 2009-2012) heter det dessuten at

[...] rutiner, praksis og organisering av tjenestetilbudet må ta hensyn til at brukerne er forskjellige og har ulike behov.

Basert på tidligere prosjekter (Bye og Bylund, 2015; Likestilte kommuner, 2015; Bye, 2012) vet vi at arbeid med likeverdige tjenester til innvandrere blant annet kan innebære språklig tilpassing av informasjon, kompetanseheving for ansatte om kultursensitiv tjenesteyting og vurdering av reell tilgang til tjenesten. Samtidig vil det variere ut i fra befolkningssammensetningen og praksisen i den enkelte kommune hva som er hensiktsmessige satsingsområder for utviklingsarbeid. Vestnes kommune gjør allerede en del tilpasninger av tjenestene til den enkelte bruker: bruk av tolk, sette av mer tid til minoritetsspråklige, større tålmodighet for at de kommer for seint (i hvert fall i en overgangsfase). Flere enhetsledere forteller at de strekker seg litt lengre når det gjelder praktiske ting.

Vi har også eksempel på utviklingsarbeid innenfor noen tjenesteenheter som revidering av inntaksrutiner for minoritetsspråklige barn og prosjekt om barnefattigdom. Det er også spesielle tiltak som settes inn for gruppen, som undervisning, personlige konsultasjoner og småbarnsgrupper. Dette betyr at kommunen har kompetanse på denne typen arbeid, men en mer helhetlig tilnærming og systematikk i arbeidet er etterspurt.

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) peker ut seks arbeidsområder hvor tjenesteytere må jobbe kontinuerlig for å yte likeverdige offentlige tjenester:

- Lederansvar
- Brukerinnflytelse
- Kunnskap
- Tilgang
- Informasjon
- Kommunikasjon

Vi vil se nærmere på disse punktene og tar utgangspunkt i LDOs veileder for likeverdige offentlige tjenester og sammenholder dette med praksis og muligheter i Vestnes kommune. Dette er ikke en fullstendig analyse, men en eksemplifisering av hva denne tilnærmingen kan innebære.

Lederansvar

For å sikre likeverdige tjenester kreves det at ledelsen innarbeider dette i planer, budsjetter, rapportering, personalpolitikk, organisering og rutiner.

Kommuneplanens målsettinger gir i praksis alle enhetslederne ansvar for å jobbe med integrering. I tillegg har alle enhetene, ifølge loven, ansvar for å tilby tilpassede tjenester. Likeverdige tjenester kan da være verktøy for en systematisk gjennomgang av tjenestene. Vi har sett at noen tjenesteenheter har klare rutiner, noen er i ferd med å utvikle, andre venter på denne rapporten for å gå videre.

En viktig forutsetning for å kunne sikre likeverdige offentlige tjenester, er å ha rapporteringsrutiner som sikrer kunnskap om brukere – hvem er brukerne, og hva mener de om tjenesten. Mens det finnes en del statistikk på kommunalt nivå som brukes som grunnlag for kommuneplaner og budsjetter, er det lite utarbeidet statistikk på tjenestenivå. Frivilligsentralen registrerer antall brukere systematisk og skolen har oversikt over de som ikke logger seg på den nettbaserte informasjonskanalen mellom hjem og skole. De registrerer også hvem som eventuelt ikke møter på foreldresamtaler, og bruker dette som grunnlag for tiltak overfor den enkelte forelder.

Den enkelte enhetsleder kan ha en viss oversikt over egen praksis og erfaring, men det kan være interessant å for eksempel ha en oversikt over om en når alle med helsestasjonens tjenester, hvor mange barn som ikke er i barnehage i kommunen, og om alle barn i skolen faktisk har et fritidstilbud. En utfordring i denne sammenhengen er at det kan være vanskelig å få tilgang på informasjon om gruppetilhørighet via de eksisterende statistikkene. For noen grupper, som for eksempel flyktninger, er det enklere å få ut statistikk, mens det kan være vanskeligere å skille ut brukere som er arbeidsinnvandrere eller familieinnvandrere. Det er få registre hvor etnisitet registreres spesifikt, men man kan i noen tilfeller gå etter morsmål, om dette er registrert. For mange enheter vil den enkleste måten å gruppere sin statistikk på være å gå inn og telle manuelt. Dette fordrer at man ikke har for mange brukere, og det medfører også en viss usikkerhetsfaktor på om man klarer å identifisere alle med innvandrerbakgrunn utelukkende ut fra navn, om man ikke vet av alle personlig.

I tillegg til at det kan være nyttig for den enkelte enhetslederen, kan det også være svært nyttig for ledelse og planleggere å få grupperte brukerstatistikker fra de enkelte enhetene, for å si noe om befolkningen og befolkningsutvikling, og for å måle i hvor stor grad kommunen når målene den setter seg når det gjelder inkludering. For kulturskolen kan for eksempel en oversikt over antall brukere med innvandrerbakgrunn være en nyttig dokumentasjon av enhetens bidrag til målsettingen i kommuneplanen om å bidra til integrering gjennom kulturaktiviteter.

Brukerinnflytelse

Reell brukerinnflytelse fører til et bedre og mer treffsikkert tjenestetilbud og fører til mindre diskriminering. Retten til brukermedvirkning er lovfestet i de ulike helselovene, blant annet i pasient- og brukerrettighets-loven (7) § 3--1. Det innebærer at pasienten/brukeren har rett til å medvirke i valg, utforming og anvendelse av tilbud, både ved planlegging og gjennomføring.

Dette kan gjøres ved for eksempel å

- opprette fora for brukerinnflytelse, som brukerutvalg og referansegrupper
- gjennomføre brukerundersøkelser
- lære av brukeres klager på tjenesteyting

Lar det seg ikke gjøre å oppdrive gruppedelt brukerstatistikk, kan brukerundersøkelser være et godt alternativ. Her har man mulighet til å inkludere faktorer man ønsker å se på, som landbakgrunn, språk eller oppholdsgrunnlag. På kommunenivå er det ofte så små forhold at det ikke vil være forsvarlig å inkludere landbakgrunn i undersøkelsen på grunn av fare for gjenkjennelse. Her kan oppholdsgrunnlag være et bedre alternativ. Fafo og IMDi har laget en veileder for brukerundersøkelser som kan brukes i slike sammenhenger (Fafo/IMDi, 2010).

Foruten foreldresamarbeid og elevråd i barnehage og skole fant vi i intervjuene få eksempler på brukermedvirkning i tjenestene. Kommunen har et ungdomsråd hvor ordfører er fast medlem. En egen barnerepresentant er koordinator for ungdomsrådet og er høringsinstans for aktuelle saker etter plan og bygningsloven. Det er gjort en brukerundersøkelse i hele kommunen, men denne har ikke vært tilrettelagt for minoritetsspråklige før nå.

I denne sammenhengen vil vi peke på at det kan være spesielt viktig å legge til rette for brukermedvirkning eller elevråd ved voksenopplæringa, slik det er i undervisningsinstitusjonene ellers, fordi dette samtidig vil være en introduksjon til deltakelse i organisasjonsarbeid. Også andre steder der innvandrere deltar, som for eksempel på språkkafé, kan brukerundersøkelser gi nyttig informasjon om brukernes opplevelse av tilbudet. Den tidligere nevnte veilederen gir tips til språklige tilpasninger og til valg av type spørsmål.

Kompetanse

Kunnskap, både den faglige og erfaringsbaserte, er en forutsetning for et likeverdig tjenestetilbud. En virksomhet som leverer likeverdige tjenester har

- kunnskap om hvordan stereotyper, makt og diskriminering påvirker tjenesteytingen
- kunnskap om hvordan tjenestene kan tilpasses ulike brukere

«Språk er en veldig viktig bit. Men ikke bare språk alene, også en del i forhold til kulturbakgrunn – hva forventes, og hva tror de ting er? Det stemmer ikke alltid overens.», sa en enhetsleder vi snakket med. For å tilpasse tjenestene til ulike brukere er det flere typer kompetanse som er relevant; kompetanse om språk og kulturelle koder, kjennskap til og erfaring med mulige tiltak for å kompensere for språkutfordringer eller kulturelle hindringer, eller kurs i mangfoldsledelse og konflikthåndtering. Lederne beskriver at det ble satset mye å øke kompetansen på migrasjonsfeltet da mottaket ble åpnet, og flere i oppvekst, helse og sosialsektoren har tatt videreutdanning i flerkulturell forståelse. Etter hvert som flyktninger bosetter seg, har de ikke lengre en flyktningtjeneste som følger opp og flere sektorer blir berørt. NAV opplever at minoritetsspråklige brukere utgjør en stadig større gruppe, og andre tjenester er også berørt. I barnehagen påpekes det at det jobbes veldig forskjellig fra avdeling til avdeling, og at det er opparbeidet mye kompetanse gjennom erfaring. Noen er gode, mens andre har mindre erfaring.

Hvis frivilligheten skal fungere som en integreringsarena kan det også være behov for spesiell kompetanse og støtte fra kommunen her. Her kan det være fruktbart å fortsette arbeidet frivilligsentralen har påbegynt, med egne kurs i mangfold og rekruttering, noe som også støttes av fokusintervjuet med organisasjonene. For både bibliotek, kulturskole og frivillige organisasjoner, kan det også være ønskelig med visse tilpasninger av innhold og form på aktivitetene for å tilpasse dem en mer mangfoldig befolkning. Her vil brukermedvirkning kunne gi verdifulle innspill til hvordan legge opp til aktiviteter, innhold og møteformer som oppleves som inkluderende for ulike grupper.

Det er en utfordring å beholde og utnytte kompetansen som er bygd opp i kommunen når mottaket er lagt ned. Her ser vi muligheter i både å etablere tverrfaglige samarbeidsarenaer for å sikre kompetanseoverføring og å kombinere den tilgjengelige kompetanse på migrasjonsfeltet med kunnskap om likeverdige tjenester og utviklingsarbeid.

Tilgang

Alle skal uavhengig av sine forutsetninger få tilgang til offentlige tjenester. Tilgang handler om:

- fysisk utforming av lokaler og bygg
- godt tilrettelagt informasjons- og kommunikasjonsteknologi
- at ingen utestenges på grunn av usaklige grunn, som for eksempel et krav om å kunne norsk

Flere enhetsledere fremhever at det er nødvendig å i høyere grad tilrettelegge de kommunale tjenestene og integreringsarbeidet for familieinnvandrere og arbeidsinnvandrere. Mens det i stor grad finnes systemer for tilpasninger og tilrettelegginger for flyktninger, havner de andre gruppene

lett under radaren, fordi de er mindre synlige, har færre konkrete rettigheter knyttet til sin innvandrersstatus, og fordi de er mer spredt og dermed vanskeligere å nå som gruppe.

Mangel på språkopplæring for arbeidsinnvandrere og deres ektefelle gir en dårligere tilgang til tjenestene i kommunen, spesielt når så lite av informasjonen fra kommunen er tilrettelagt på andre språk enn norsk. Bruk av tolk kan kompensere en del, men språk er et hinder for integrering og deltakelse i frivillighet og lokalsamfunnet generelt. Per i dag kan arbeidsinnvandrere delta på norskopplæring mot betaling, men flere påpeker at kr 5000 i halvåret er mye når en lever på bare en inntekt.

Informasjon

Alle må forstå budskapet for at en tjeneste skal være likeverdig. Informasjonen må møte et behov hos de som bruker tjenestene, og blant de ansatte.

Et tjenestested som leverer likeverdige tjenester gir

- relevant informasjon
- forståelig informasjon
- informasjon som tar hensyn til at folk er forskjellige
- informasjon enten muntlig eller skriftlig

Informasjon og informasjonstilrettelegging er et sentralt tema. Det er planlagt å lage nye kommunale nettsider, og en er klar over at dette må det tas tak i. Hvordan informasjon om kultur og frivillighet kan tilrettelegges er også ett av spørsmålene i denne undersøkelsen. Her ser vi på informasjonstilretteleggingen generelt og kommer tilbake til spørsmålet om informasjon om kultur og frivillighet i kapittel 4 om tiltak.

Som flere innvandrere påpeker, er det et utviklingspotensial i å samle og formidle kommunens brede utvalg av organisasjoner og aktiviteter på en oversiktlig og forståelig måte. Kommunens hjemmeside er lite tilrettelagt for andre enn innbyggere som leser (ny)norsk. Det finnes en side på engelsk og tysk som beskriver kommuneadministrasjonen og dens oppgaver, og en link for turister som fører til Visit Nordvest. Tjenesteenheter som NAV og skolen har tilgang på nasjonale ressurser og har slik tilrettelagt informasjon på mange språk, men lokalt finner vi ikke noe. Unntaket er frivilligsentralens side, som har lagt til en google translate-funksjon. Denne oversetter tekst som ligger ute på hjemmesiden, men ikke pdf-dokumenter og informasjonsfoldere.

Kommunens hjemmesider har ikke informasjon spesielt tilrettelagt for de som kommer som ny til kommunen. Til sammenligning har nabokommunen Haram sider på henholdsvis engelsk og polsk,

hvor man finner informasjon om kommune, tjenester, arbeidsliv, fritidsaktiviteter og hvordan skaffe husvære, og det vil kunne være nyttig for kommunen å høre om deres erfaringer før de bestemmer opplegget for en ny side i Vestnes.

Tjenesteenheter som biblioteket, kulturskolen og frivilligsentralen har en egen Facebook-konto og flere er på Instagram, Snapchat og Twitter. Biblioteket har også en egen spalte med boktips i lokalavisa. Samtidig kommer det fram at mye av informasjonen innbyggere i kommunen får gjennom facebook kommer via lukkede facebook-grupper. For organisasjonene kan det være et mål å i størst mulig grad ha åpne grupper for å i større grad gjøre seg tilgjengelig på Facebook også for dem som ikke allerede er medlem. Det kan også være en mulighet å lage og tilgjengeliggjøre en oversikt over ulike grupper nye innbyggere kan følge med på for å få med seg hva som skjer i kommunen.

Gjennom intervjuene får vi høre at tolk brukes i enkelte tjenester når det anses som nødvendig, det vil si i tilfeller der det er spesielt viktig at budskap blir forstått. Ikke alle innvandrere er klar over sine rettigheter, og vi ser tilfeller av at ektefelle eller venn som kan mer norsk blir med i møter med NAV og med lege. På foreldremøter på skolen oppfordres foreldre til å oversette for hverandre og lærerne bruker også engelsk. Ellers deles all skriftlig informasjon ut på norsk. Flyktningtjenesten har familiegrupper hver torsdag hvor de blant annet går igjennom ukeplaner. Denne muligheten har ikke tospråklige familier eller arbeidsinnvandrere tilgang til.

I dette kapittelet har vi sett at det finnes mange eksempler på godt samarbeid mellom kommune, næringsliv og frivillighet, at det er nødvendig med videreutvikling og systematisering, og også at mye ligger til rette for dette. Vi ser klare målsettinger i kommuneplan og budsjett og vi finner motiverte ledere og medarbeidere som ønsker å ta tak i arbeidet med å gjøre Vestnes til et internasjonalt samfunn der alle trivs.

Anbefalinger

En overordna målsetting med denne undersøkelsen var å kartlegge muligheter og hindringer for innvandreres deltakelse i frivillighet og kulturell deltakelse i kommunen. I kapittel 2 presenterte vi innvandrernes opplevelser av det å komme til Vestnes og å finne sin plass i lokalsamfunnet, I kapittel 3 presenterte vi integreringsarbeid og hvordan kommune, arbeidsliv og frivillighet arbeider for å nå innvandrerbefolkningen og inkludere dem i kulturarrangement og frivillig arbeid.

Når det gjelder mulighetene som finnes i kommunen, har vi sett at Vestnes har et bredt tilbud av ulike frivillige organisasjoner og fritidsaktiviteter. Vi har også sett at det er mange ressurser blant innbyggere med innvandrerbakgrunn, og at mange ønsker å bidra til fellesskapet og møte andre som deler samme interesser. Faktorer som språk, transport og mangel på nettverk og informasjon utgjør hindre for innvandreres deltakelse i frivillighet og kulturaktiviteter.

Når det gjelder arbeid som gjøres i kommunen for å skape inkluderende frivillighet og kulturaktiviteter, ser vi at det finnes noen felles møtepunkt som med fordel kan videreutvikles. Vi ser i tillegg at både når det gjelder kulturenheten og frivillige lag, er det mye av arbeidet rettes mot elever på voksenopplæringa, og at det kan være behov for å nå ut på flere arenaer og opprette flere kanaler for å i større grad også nå fram til arbeidsinnvandrere og ekteskapsinnvandrere i kommunen.

Vi går videre gjennom forslag til ulike tiltak for å bidra til å bygge ned hindre for deltakelse i frivillighet og kulturliv, og for å videreutvikle en helhetlig satsing på integrering i kommunen, i tråd med målsettingene i kommuneplanen.

Nettverk

Tilbud om kontaktperson

Innvandrerne har beskrevet den første tiden på et fremmed sted som vanskelig. De har også framhevet betydningen av den ene som har strukket ut en hånd og tilbudt hjelp. Flyktningguideordningen blir omtalt positivt, og ser ut til å fungere godt på denne måten. Det kan derfor vurderes om en slik ordning kan tilbys til alle innvandrere som ønsker det, og i så fall bør ordningen få et annet navn for å framstå som relevant for alle grupper og ikke bare flyktninger. For å lykkes med dette bør det arbeides med å rekruttere guider, blant yngre folk generelt, og spesielt blant yngre menn. Det finnes også andre modeller for støtte i introduksjonsfasen som kan vurderes.

Familieguide er en ordning hvor en familie med barn i samme klasse støtter en annen familie. Mentor- eller fadderordninger kan også nyttes som introduksjon i frivillige organisasjoner, hvor medlemmer i organisasjonen følger opp nye medlemmer har et spesielt ansvar for at den nye finner seg til rette, og for å hjelpe til å finne løsninger om den nye trenger hjelp til transport til og fra

aktiviteter. Et eksempel på samarbeid mellom offentlige tilbud og frivillighet er IMDis «Jobbsjansen» som er et program for innvandrerkvinner og som kombineres med en individuell mentor for deltakerne. Det finnes flere ressurser for ulike mentorordninger. En kartlegging fra 2011 viser en oversikt over og eksempler på ulike mentorordninger for arbeidslivet (Lindstad, 2011). KUN har også utviklet en brosjyre for mentorarbeid som kan tilpasses til ulike sammenhenger og tema, som er tilgjengelig på deres nettside⁴.

Støtte til innvandrernettverk

Vi har sett at flere innvandrergrupper har interne nettverk med andre med samme landbakgrunn og uformelle kontaktpersoner. For å komme i kontakt med, og gi disse gruppene innflytelse i kommunen, foreslår vi å støtte etablering av mer formelle innvandrerorganisasjoner/foreninger. Dette vil for organisasjonenes del gi tilgang til aktivitetsstøtte, mer aktivitet og etablerte kontaktpunkter med kommunen. For kommunen vil det gi mulighet til å nå ut med informasjon samt å ha en instans som kan konsulteres og delta på vegne av gruppen. Aktuelle tiltak kan være å kontakte aktuelle personer fra de ulike miljøene og diskutere muligheten for å etablere organisasjoner, og å arrangere kurs i organisasjonsvirksomhet hvor aktuelle miljøer inviteres inn spesielt.

Informasjonstilrettelegging

Informasjonstilrettelegging handler om tilpassa informasjon til ulike målgrupper. Det innebærer tilpassing når det gjelder språk, valg av informasjonskanal og innhold. Hvordan kan informasjon om kulturarrangement, fritidstilbud og frivillige organisasjoner nå innvandrerbefolkningen?

Når det gjelder språklig tilrettelegging, er det et spørsmål om hva som er mest hensiktsmessig utfra både kapasitet og behov. I utgangspunktet er det det norske språket vi skal ha felles, men for å sikre at alle har god grunnforståelse kan det være viktig med noe tilpasning. Med utgangspunkt i intervjuene med innvandrerne foreslår vi en "Ny i Vestnes" brosjyre/ nettside på flere språk. Her samles basisinformasjon fra flere tjenesteenheter, om kommunen og om frivillige lag og organisasjoner. Videre kan det vurderes å lage invitasjoner til store arrangement som oversettes til språket til de største innvandrergruppene. En annen og mindre omfattende ide er å hente inn ordet «velkommen» på mange ulike språk og bruke det ved slike arrangement.

Når det gjelder tilrettelegging av informasjon om tjenester, er det viktig å ha med informasjon rettigheter og muligheter for tolk. Det vil være særlig viktig å lage en felles introduksjon for

⁴ http://www.kun.no/uploads/7/2/2/3/72237499/mentor_arbeidshfte_kun.pdf

barnehager og skoler som enkelt kan oversettes til flere språk ved behov. Det kan vurderes om det er mulig å etablere en kontakt som kan oversette ukeplaner og beskjeder den første tiden. Eventuelt kan flyktningtjenesten vurdere å åpne opp for deltakelse fra alle innvandrergupper i sitt tilbud til flyktningsforeldre.

Frivilligsentralen har en oversettelsesfunksjon på sine sider, denne kan også brukes ved andre enheter. Dette er ikke et fullverdig tilbud, men gjør informasjonen mye mer tilgjengelig på en enkel måte. Det er verdt å merke seg at dette ikke fungerer på pdf-filer, som er vanlige å bruke til dokumenter som invitasjoner eller brosjyrer.

Vi foreslår å samle kultur og fritid til en felles nettside. Denne inkluderer en link til Ny i Norges introduksjon om fritid, organisasjoner og dugnad. Her finnes en god introduksjonstekst om frivillighet, hva det vil si å være frivillig, og hva den enkelte kan få ut av det. Se vedlegg for forslag til mal for informasjon om frivillige organisasjoner.

Utnytte arenaer som finnes for å spre informasjon

Vi har sett mange ulike eksempler på hvordan informasjon om frivillighet og kulturarrangement blir spredt. Det er aktuelt å bruke disse mer systematisk enn det som gjøres i dag.

Skolen, barnehagen og helsesøsters samarbeid med foreldre er en mulighet til å nå ut med informasjon om betydningen av frivillighet, og om hvilke tilbud som finnes både for barn og voksne. Her er både individuelle samtaler og ulike møter og arrangement hvor foreldre deltar aktuelle anledninger for å videreformidle informasjon.

Møter i regi av skole eller barnehage er offisielle arenaer hvor folk samles fordi de har en plikt og fordi det forventes av dem. Dette gjør det enklere for mange å gå hit enn å oppsøke mer uformelle sammenhenger. Foreldremøter er dermed arenaer hvor man systematisk når alle innvandrere med barn i barnehage eller grunnskole. Samtidig som det er aktuelt å informere om frivillighet og ulike tilbud på ordinære møter, kan det også være aktuelt med tilrettelagte informasjonsmøter med innvandrerforeldre slik vi vet barnehager har.

Frivilligsentralen kan brukes som tilrettelegger og bindeledd mellom frivilligheten og de ulike kommunale enhetene hvor informasjon om kulturtilbud og frivillighet skal spres. Det er spesielt aktuelt for skole, barnehage, voksenopplæring, bibliotek og kulturskole. Vi har også sett at arbeidsgiverne representerer en mulig kanal for å spre informasjon. Det er derfor aktuelt at Frivilligsentralen etablerer kontakt med de som er interessert i dette for sine ansatte.

Det vurderes hvilke rutiner en skal ha for bruk av Facebook og andre sosiale medier for å informere om, og invitere til arrangementer. Her bør en sørge for å ha kontakt med personer fra de

landbaserte nettverkene som kan spre informasjon videre. Som utgangspunkt for å utvikle dette kan det være aktuelt å arrangere kurs i hvordan sosiale medier kan brukes.

Støtte til frivilligheten

Frivilligsentralen har tidligere gjennomført temakveld om integrering og rekruttering, tiltak av denne typen kan med fordel gjentas. Med tanke på at flere organisasjoner til nå har begrenset erfaring med å jobbe med inkluderende rekruttering i egen organisasjon, er det stadig et behov for å fortsette et målrettet arbeid på dette området. Frivilligsentralen er en viktig ressurs i denne sammenhengen, som også kan bidra til å ta opp integrering der det er relevant, som i fellesdiskusjoner om årsplaner, eller behov for samarbeid og koordinering mellom de ulike organisasjonene og kommunen. Det kan også være aktuelt å bruke kompetansen som finnes i kommunen til å gi opplæring i inkluderende rekruttering og andre migrasjonsrelaterte tema utfra innmeldte behov fra organisasjonene.

Det finnes en del erfaringer i kommunen om hvordan lage inkluderende arrangement. Vi foreslår at det lages en «kokebok» hvor rutiner, tips og råd blir beskrevet og distribuert til de frivillige organisasjonene og til kommunale tjenester som samarbeider med frivilligheten om ulike arrangement.

Utvikling av uformelle møteplasser

Flere etterlyser uformelle møteplasser hvor det er mulig for ulike grupper i befolkningen å møtes. Det gjelder både fysiske rom og fellesarealer for å kunne møtes uformelt, og serverings/aktivitetstilbud som er åpent og lavterskel å delta på. En idé som er kommet fram er en lekeparks med treningsapparater i sentrum. Det kan også være aktuelt å opprette et fast møtepunkt som er åpent for alle og som kan ha ulike tema, for eksempel internasjonal kafé, fotballpub eller quiz. Det er planer om flytting av biblioteket, og her kan man med fordel tenke på om biblioteket kan styrke sin funksjon som møteplass med å plasseres sentralt, og for eksempel å samlokaliseres med en kafé. Det kan også i denne sammenhengen være nyttig å se på hvordan man kan videreutvikle arbeidet med arrangementer som foredrag og debatter på biblioteket med tanke på å rekruttere et bredere publikum.

Arbeidsgivere

Også arbeidsgivere kan bidra til å skape uformelle møteplasser i kommunen, gjennom sosiale tilstelninger for de ansatte. Ved å åpne opp slike arrangement for ansattes familie, eventuelt lage arrangementer som er åpne for alle, kan arbeidsgiverne bidra til å skape arenaer for sosial nettverksbygging. Vi har pekt på at arbeidsgiverne er viktige for at de innleide arbeidsinnvandrere skal ha et fritidstilbud, og har sett ulike eksempler på tiltak. Her kan de være rom for mer samarbeid

og samordning både nå det gjelder finansiering av tilbud og organisering. Det bør legges opp til gjensidig informasjon mellom bedriftene, og mellom bedriftene, frivilligheten og kommunen.

Videre har vi pekt på at flyktninger bør ses som potensielle fagarbeidere innenfor alle fag. Karriereveiledning og introduksjonsprogram skal åpne for ulike valgmuligheter når det gjelder yrke og utdanning. Det er en spesiell utfordring når kunnskapen om samfunnet en har kommet til er lav. Et program bør utvikles i samarbeid mellom veiledere og arbeidsliv.

Gratis norskopplæring

Kommuneplanen slår fast at opplæring i norsk språk, kultur og samfunn er det mest effektive tiltaket for god integrering. Det er derfor naturlig å vurdere alternativer for hvordan dette kan legges opp for alle innvandrergupper, også de som har plikt, men ikke rett til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Tilbud om gratis norskopplæring til alle bør vurderes i et spleiselag mellom arbeidsgivere og kommunen.

Videreutvikling av tjenestene

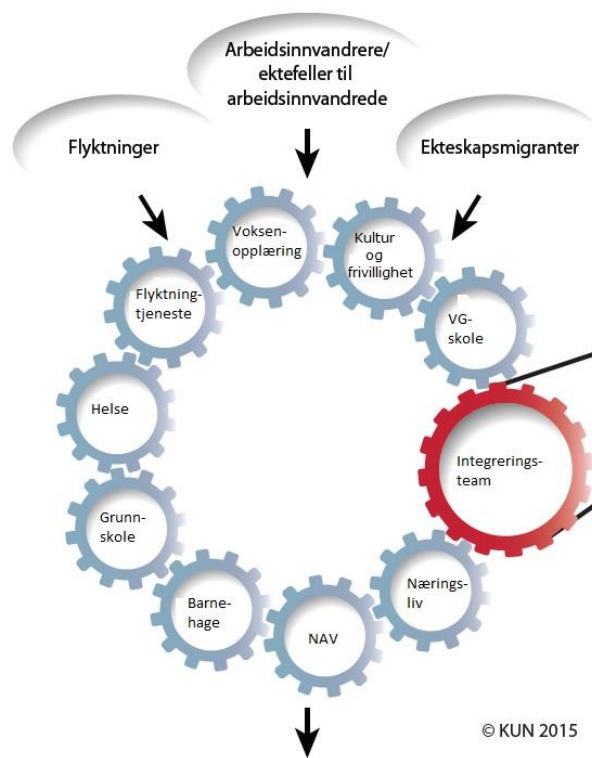
Kommunen har etterspurt modeller eller metoder for å arbeide helhetlig for å sikre god integrering av alle innbyggere i kommunen. Med bakgrunn i dette har vi forslått utvikling av likeverdige offentlige tjenester som en tilnærming. Likestillings- og diskrimineringsombudet har veiledere som kan brukes for å gjennomføre en prosess som systematisk involverer alle tjenesteenhetene, som man finner på www.lido.no. Det er også mulig å velge ut noen sentrale tjenesteenheter og/eller ta tak i enkeltområder som for eksempel brukermedvirkning og tilpasset informasjon som en start på dette arbeidet.

Brukere har en lovfestet rett til å medvirke, og tjenestene har plikt til å involvere brukeren. Vestnes kommune bør ta tak i dette og se på hvordan ulike brukergrupper kan involveres. Med tanke på at det til nå ikke har vært gjennomført systematiske undersøkelser som har vært tilrettelagt for brukere med innvandrerbakgrunn, kan det være et potensiale for å utvikle en praksis for dette. Mens det kan være vanskelig å få tilgang til registerdata eller å skille ut personsensitive opplysninger fra eksisterende register, er det fullt lovlig og mulig å inkludere spørsmål om eventuell innvandringsbakgrunn eller morsmål i brukerundersøkelser. For å sikre brukermedvirkning i voksenopplæringen, anbefaler vi opprettelse av elevråd på skolen. Dette vil også kunne fungere som en introduksjon til demokrati og organisasjonsvirksomhet for elevene.

Det bør sikres at alle tjenesteenhetene har rutinebeskrivelser for hvordan tjenestene skal tilrettelegges for innvandrere som ikke snakker tilstrekkelig norsk for å forstå informasjon. Tjenester som NAV og voksenopplæring / flykningstjenesten bør ha spesifikke rutinebeskrivelser for hvordan

de kan tilrettelegge for deltakelse i frivillighet gjennom ulike tiltak. Her kan det være aktuelt å inngå konkrete avtaler med enkelte frivillige organisasjoner.

Samarbeid om inkludering av innvandrere

Det blir påpekt behov for mer samarbeid og samordning på tvers av tjenestene, det er også viktig for å dra nytte av hverandres erfaringer og kompetanse. Mens det er naturlig at kulturenheten i samarbeid med frivilligheten har hovedansvaret for å følge opp kommuneplanens målsetting om kultur og frivillighet som inkluderingsarena, er det naturlig å trekke inn en mye bredere gruppe for å følge opp også de andre målsettingene

som omhandler språk, arbeid, attraktivitet og helhetlig integrering. Dette gjøres allerede til en viss grad, men ikke systematisk. Vi foreslår å etablere en samarbeidsarena for diskusjon om utfordringer og løsninger, hvor et tverrfaglig tilflytterteam utgjør drivkraften, og hvor målgruppen inkluderer arbeidsinnvandrere og ekteskapsmigranter i tillegg til flyktninger. Samarbeidsarenaen samles en til to ganger i året, og drives av et team som møtes noe oftere, som består av enhetene i kommunen som hovedsakelig har ansvaret for innbyggere med innvandrerbakgrunn, nemlig flyktningstjeneste, voksenopplæring og kulturenheten.

IMDi foreslår en lignende modell i rapporten 'Lokale utviklingsverksteder' (Hegna, 2016). En evaluering av gjennomføringen av en slik tverrfaglig møteform i tre kommuner identifiserer følgende suksessfaktorer for at det skal fungere:

1: Forankring i ledelsen. Det er viktig at denne typen teamarbeid er forankret i kommunens øverste ledelse, gjerne ved at rådmann eller ordfører deltar i arenamøter, og at det settes av tid og ressurser til teamet som skal drive arbeidet.

2: Tydelig ansvars- og oppgavefordeling mellom aktørene. Oppgaver bør fordeles på en tydelig måte, man bør for eksempel unngå å legge kommunale oppgaver til ulike frivillige organisasjoner.

3: Forberedte sakslister til møtene som knyttes opp til aktuelle planer og strategier. I Vestnes planlegges det en egen plan for integrering. Denne vil kunne være et egnet utgangspunkt for å koordinere tiltak og diskutere måloppnåelse.

Erfaringene viser også at det bør være noen som har ansvaret for å drive teamet, kalle inn til møter, innhente innspill fra de ulike aktørene og sette opp forslag til agenda. Det kan være naturlig at denne funksjonen er hos flyktningtjenesten eller voksenopplæringen.

Foreslåtte tiltak er systematisert i tabellen under:

Utfordring/behov	Mulige tiltak	Kommune	Frivillighet og næringsliv
Behov for en hjelper/kontaktperson	Tilby innvandrerguide til alle som ønsker det. Vurdere å tilby andre mentorordninger og tilretteleggere for nyrekrutter i organisasjonene		Frivillighet: Rekruttere på tvers av organisasjoner og arbeide målrettet for å finne yngre guider. En organisasjon tar ansvar for kobling av innvandrere og guide
Behov for god opplæring i norsk språk, kultur og samfunn	Vurdere å tilby gratis språkopplæring for alle innvandrere	Kommuneledelsen i samarbeid med næringsliv	Næringsliv, i samarbeid med kommuneledelsen
	Systematisk samarbeid om informasjon om frivillighet og kulturtilbud i voksenopplæringen	Voksenopplæring	Frivillige informerer om egne aktiviteter
Behov for målrettet arbeid med inkluderende rekruttering i	Videreutvikling av Frivilligsentralen som støttespiller og tilrettelegger for de	Frivilligsentralen	Frivillige organisasjoner

frivillige organisasjoner	frivillige organisasjonene. Årlige planleggingsmøter		
	Kurs i regi av frivilligsentralen. Aktuelle tema: inkluderende rekruttering, bruk av sosiale media. Ressurser: bolyst gjennom ildsjeler	Frivilligsentralen	Frivillige organisasjoner
	Utvikling av kokebok/sjekkliste for inkluderende arrangement	Kulturenheten, flyktningsjenesten, rådet for funksjonshemmede, eldrerådet	Organisasjoner med erfaring fra tema
	Etablere kontakt med innvandrernetverkene og evt tilby kurs i organisasjonsvirksomhet	Frivilligsentralen	Erfarne frivillige
Mangel på uformelle møteplasser	Opprette områder med lekeapparater og/eller treningsapparater	Vurderes av kommuneledelse	Idrettslag, finansiering gjennom spillemidler Næringslivet som sponsor?
	Opprette fast møtepunkt som er åpent for alle og kan ha ulike tema, for eksempel internasjonal cafe, fotballpub eller quiz. (evt kombinere med kulturcafe?)	Frivilligsentra, bibliotek, kulturskole	Aktuelle frivillige organisasjoner, som røde kors, saniteten, Rotary Næringsliv/grundere
Behov for samlet informasjon om frivillige	Lage standardisert liste på kommunens nettside som inneholder type aktivitet, aldersgruppe,	Frivillighetssentral og kommunens nettansvarlig	Alle organisasjoner

organisasjoner og lag	trenings/møtetider og kontaktperson		
	Lage en Ny i Vestnes nettside/brosjyre	Kommuneledelse, informasjonsansvarlig og tjenester	
	Strukturere organisasjonenes utadrettede rekrutteringsarbeid: presentasjon på voksenopplæringen, deltakelse på Vestnes i verden, dele ut oversikt over tilbud til barn i skolen, dele ut oversikt over tilbud til voksne til i tjenestene og hos arbeidsgivere	Voksenopplæring og kulturenhet	Organisasjoner som ønsker å jobbe målrettet med inkluderende rekruttering Arbeidsgivere
	Integrere informasjon om frivillighet og kulturtilbud der kommunen møter målgruppen - Helsestasjon, barnehage, skole, bibliotek, kulturskole, frivilligsentral, legekantor	Frivilligsentral, tjenesteenheter	
Behov for samlet informasjon om aktivitet og arrangementer i kommunen	Oppdatere kulturkalender på kommunens nettside	Frivillighetssentral	Alle som er ansvarlig for arrangement melder inn til kommunen Frivillige, arbeidsgivere

	<p>Henge opp informasjon på oppslagstavler på kjøpesenter/butikker/ Arbeidsplasser</p> <p>Utvikle rutiner for bruk av sosiale medier</p>	<p>Aktuelle tjenesteenheter</p>	
<p>Behov for å arbeide helhetlig for å sikre god integrering av alle innbyggere i kommune</p>	<p>Bruke veileder for likeverdige offentlige tjenester som mal for gjennomgang av alle tjenesteenheter</p> <p>Etablere et tverrfaglig tilflytterteam som er drivkraft i arbeidet med samordning av integreringsarbeidet</p> <p>Utvikle rutinebeskrivelser for informasjonstilrettelegging i alle tjenesteenhetene</p>	<p>Kommuneledelsen, tjenesteenheter</p> <p>Kommuneledelse</p> <p>Informasjonsansvarlig kommune</p>	
<p>Behov for struktur for brukermedvirkning</p>	<p>Gjennomføre brukerundersøkelser tilpasset til innvandrere. Ressurs: veiledning for brukerundersøkelser IMDI & FAFO</p> <p>Innføre elevråd ved voksenopplæringen</p>	<p>Kommuneledelsen</p> <p>Aktuelle tjenesteenheter</p> <p>Voksenopplæringen</p>	

Referanser:

Aure, Marit (2015): Hvorfor er det få innvandrere som er aktive ildsjeler i frivillige lag og foreninger?

Kronikk publisert på NORUTs hjemmeside <http://norut.no/nb/news/hvorfor-er-fa-innvandrere-aktive-ildsjeler>. Hentet ut 19.05.17

Bråten, Beret, Jahreie, Josefine og Lillevik, Ragna (2017): Innvandrersorganisasjoners rolle i integrering, sett gjennom en statlig tilskuddsordning. Fafo-rapport 2017:4

Bye, Marte Taylor, 2012: Likestilling og mangfold i Verran kommune. KUN rapport 4/2012

Bye, Marte Taylor og Bylund, Linn: Likeverdige tjenester i Statens Vegvesen. KUN rapport 1, 2015

Båtevik, Finn Ove, Gjerstad, Brita, Grimsrud, Gro Marit, Johannesen, Øystein, Nettelund, Grete, Nødland, Svein Ingve, Prøitz, Lin, Skeie, Geir og Vedøy, Gunn (2017): Arbeidsinnvandrere som ressurs i regional utvikling. Universitetet i Stavanger 2017: 62.

Fafo/IMDi (2010). Veileder i brukerundersøkelser når innvandrere er brukere. IMDi, 2010

Folkestad, Bjarte, Christensen, Dag Arne, Strømsnes, Christin og Selle, Per (2015): Frivillig innsats i Noreg 1998-2014. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 2015:4

Hegna, Inger (2016). Lokale utviklingsverksteder. Samarbeid mellom kommune, frivilligheten og arbeidsgivere i møte med økt antall flyktninger. IMDi-rapport R9262

Hellen, 2015: Multikulturelle arbeidsplasser i Møre og Romsdal- klima for etnisk mangfold. Høgskulen i Volda 2015:5

Hovde, Karin, og Almli, Maria Monasdatter (2008). Lokalsamfunnsanalyse av Herøy med fokus på kjønn og livsfase. KUN: 2008

IMDi (2014): Frivillighet og mangfold. Veileder i mangfoldsarbeid for kommuner og frivillige organisasjoner.

Lindstad, Goro Ree, (2011). Kartlegging av mentorordninger i arbeidslivet. Likestillingssenteret, 2011.

Sluttrapport Likestilte kommuner 2015: <http://docplayer.me/11020805-Likestilte-kommuner-sluttrapport-fra-kommuneprogrammet-oktober-2012-desember-2014.html>

Søholt, Susanne, Tronstad, Kristian, Vestby, Guri Mette (2015): Sysselsetting av innvandrere- regionale muligheter og barrierer for inkludering. NIBR-rapport 2015:20

Tronstad, Kristian Rose (2015). Innvandring og integrering i Haram. NIBR-rapport 2015:11

Vaage, Odd Frank (2016): Kulturvaner 1991-2015. Resultater fra kultur- og mediebruksundersøkelsene de siste 25 år. Statistisk sentralbyrå, 2016.

Widerberg, Karin (2001): Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt. Oslo: Universitetsforlaget

Vedlegg 1: Mal for informasjon om kultur og fritid

Nettside for kultur og fritid

Illustrer siden med et bilde hvor mange folk er samlet og hvor du ser personer med innvandrerbakgrunn

Forslag til en kort introduksjonstekst:

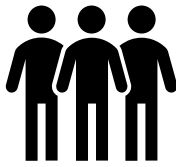

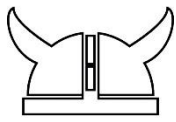

Vestnes har et rikt kulturtilbud og mange frivillige organisasjoner, og det er ikke uten grunn at vi er kåret til beste kultur- og idrettskommunen i fylket. Innsatsen til frivillige lag og organisasjoner er viktig for bygdene våre. At mennesker møtes for å jobbe for en felles sak, å skape noe for andre og dele opplevelser bidrar til at Tomrefjord, Helland, Tresfjord og Fiksdal blir gode steder å bo for alle. Her finner du en oversikt over kultur og fritidstilbud i kommunen og vi tror du vil finne noe som passer for deg. Er du ny i Norge kan du lese mer om frivillig arbeid her:

<http://www.nyinorge.no/no/Ny-i-Norge-velg-sprak/Ny-i-Norge/Fritid/>

Videre foreslår vi å samle informasjon om:

- Utstyr til lån – lenke til utstyrssentralen hvor utstyret presenteres med bilder
- Lokaler til leie – samfunnshus, Frivilligsentral
- Svømmehall/idrettsanlegg om fasiliteter, åpningstider og eventuelt kontakt
- Turstier, fiske- og badeplasser med kart og informasjon
- Kulturskole – lenke til kulturskolens side
- Bibliotek – lenke til biblioteket
- Frivilligsentralen – informasjon om Frivilligsentralen. Det kan vurderes om frivillig.no kan brukes for å registrere behov for dugnadshjelp og for å melde interesse for å delta uten å være medlem av en organisasjon.
- Kino – med kinoprogram og informasjon om kinoens drift
- Barn og unge – her samles fritidstilbud til barn og unge
- Frivillige lag og organisasjoner – her registrerer hvert lag informasjon om:
 - Hvilket formål har organisasjonen?
 - Hvilke aktiviteter tilbys?

- Når og hvor foregår aktivitetene?
- Hva koster det og hva forventes av deltakere?
- Hvem er kontaktperson?
- Link til nettside og informasjon om Facebookside
- Det vurderes om det i tillegg registreres nøkkelord slik at det er mulig å søke på for eksempel «musikk», «idrett» eller «humanitært arbeid»
- Hvert lag markeres også med symbol for barn, voksne, senior og familie og med symbol for aktivitet:

					
Familie	Voksne	Barn	Senior	Historie/museum	Undervisning
					
Idrett	Musikk	Friluftsliv	Omsorg/ humanitært arbeid	Teater /Scene	Livssyn

For oppdatering av kulturkalender med en oversikt over arrangement i kommunen, finnes mange ulike modeller. Se for eksempel <http://www.steinkjer.kommune.no/aktivitetskalender>.